

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ 2

Ἐπί τῆ 25ετηρίδι

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Ε.Ο.Χ.Α.

Με πρωτοβουλίαν καὶ συνεργασίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἀπὸ 11-18 Δεκεμβρίου 1966 ἐωρτάσθη εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἡ 25ετηρὶς τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» (Ε.Ο.Χ.Α.), τοῦ εἰρηνικοῦ αὐτοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, ὁ ὁποῖος ἔδρασε κατὰ τὰ δύσκολα διὰ τὸ Ἔθνος ἔτη 1941 - 1944.

Ἄλλὰ ποία ἀκριβῶς ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. ;

Ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου τὸ 1940 ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος ἰδρύει ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν τὴν «Ἑπηρεσίαν Προνοίας τῶν οἰκογενειῶν τῶν στρατευομένων». Ἡ ὑπηρεσία αὕτη, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς ἐν μὲν τὰς Ἀθήνας τὸν πανσο. ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμον Κοτσώνη, ἐν δὲ Πειραιεῖ τὸν πανσο. ἀρχιμ. κ. Χριστοφόρον Παπουτσόπουλον, ὀργάνωσεν ἕνα στρατὸν 1947 ἐθελοντριῶν γυναικῶν εἰς 173 ἐνορίας, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν τῶν στρατευομένων εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ. Αἱ ἐθελόντριαι αὐταί, καθοδηγούμεναι εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ ὑπὸ πεφωτισμένων ἐφημερίων, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν προσέφεραν ὑφίστας ὑπηρεσίας. Ἐβάπτισαν χιλιάδας παιδιῶν, ἐτακτοποιήσαν μὲ γάμον ἑκατοντάδας οἰκογενειῶν, ἔσωσαν ἐκ τῆς διαλύσεως πολλὰς ἄλλας. Ἐδῶσαν ἐργασίαν ραπτικῆς καὶ πλεκτικῆς εἰς πολλὰς χιλιάδας γυναικῶν. Διενήργουν τὴν ἀλληλογραφίαν ἑκατοντάδων ἀγραμμάτων οἰκογενειῶν, περιέβαλψαν τοὺς βομβοπλήκτους καὶ διένειμαν σημαντικὰ βοθηήματα εἰς ἱματισμὸν, χρήματα καὶ φάρμακα.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ προϊστορία τοῦ Ε.Ο.Χ.Α., ἡ ὁποία οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆται. Τὸ πείραμα καὶ τὸ φατεινὸν ἐπίτευγμα τῆς «Ἑπηρεσίας Προνοίας τῶν οἰκογενειῶν τῶν στρατευομένων», ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μας ὑπάρχουν πολλὰ ἑκατοντάδες προ-

σώπων, τὰ ὅποια καταλλήλως ὀργανούμενα καὶ κατευθυνόμενα δύνανται νὰ ἐργασθοῦν ἐθελοντικῶς καὶ μὲ αὐτοθυσίαν πρὸς ἐπούλωση τῶν κοινωνικῶν πληγῶν καὶ τῆς πολυμόρφου κοινωνικῆς δυστυχίας. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἠδύνατο ἄριστα ἡ Ἐκκλησία νὰ στρατολογήσῃ τοὺς συνεργάτας καὶ τὰς συνεργάτιδάς της, πού θὰ ἐγίνοντο τὰ στελέχη μιᾶς ὀργανωμένης συστηματικῆς καὶ ὀλοκληρωμένης διακοινωνικῆς ἐργασίας ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διεΐδε καὶ κατενόησεν ὁ ἀειμνήστos Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, ὁ ὅποιος εὐγλωττότατα ἐκήρυξε τὴν κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην ὡς ὑπέρατον καθῆκον ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰς 19 Αὐγούστου τοῦ 1941 προέτεινεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἓν σχέδιον ὀργανώσεως τῆς κοινωνικῆς προνοίας καὶ ἀντιλήψεως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰς 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1941 δημοσιεύεται τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα, τὸ ὅποιον ἰδρύει τὸν «Ἐθνικὸν Ὄργανισμὸν Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης» ὡς Ὄργανισμὸν Δημοσίου Δικαίου. Ὡς σκοπὸς αὐτοῦ ὀρίζεται «ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου δημιουργηθείσης ἀνωμάλου καταστάσεως ἐξεῦρεσις καὶ παροχὴ ἐργασίας, ἡ ἔνδυσις καὶ θέρμανσις τῶν ἀπόρων ὀλοκλήρου τῆς Ἐπικρατείας, ἔτι δὲ καὶ ἡ παροχὴ παντὸς εἰδους βοήθειας εἰς αὐτούς».

Πρόεδρος τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. ἦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, ἀντιπρόεδρος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς 11ης Ἀπριλίου 1942 μέχρι τέλους ὁ τότε Μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως καὶ νῦν Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος. Ὁ Ε.Ο.Χ.Α. ἐδημιούργησεν εἰς ὀλοκλήρον τὴν Ἑλλάδα 3.000 παραρτήματα καὶ σπουδαιότατα κέντρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ κέντρα τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ κέντρον τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐνεψυχοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Γενναδίου. Ὡς διεκήρυξε τότε ὁ ἱεράρχης οὗτος εἰς ἐγκύκλιόν του, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰς ἐφημερίδας «γέροντες, ἄξιοι καλυτέρων ἡμερῶν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀσθενεῖς καὶ ἀπέλπιδες, παιδιὰ τὰ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἐλπίδα τῆς αὔριον, βρέφη ἀκόμη, ἅπαντες μέλη μιᾶς μαύρης στρατιᾶς πόνου καὶ θλίψεως ἀναμένουν ἀργὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ προβάλλουν τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν». «Ὅλους αὐτοὺς ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ σώσῃ ὁ Ε.Ο.Χ.Α. Τὰ παραρτήματα αὐτοῦ διὰ τῶν ἐπισκεπτριῶν των, εἰς τὰς τάξεις τῶν ὁποίων ἐνσωματώθησαν καὶ αἱ 1947 ἐθελόντριαι τῆς ἀνατέρω μνημονευθείσης «Ἑπιμελείας Προνοίας Οἰκογενειῶν Στρατευομένων», διενήργουν τὴν ἐξακριβωσιν καὶ τὴν ἀπογραφὴν, ὡς καὶ τὴν παρακολούθησιν καὶ περιθαλψιν τῆς δυστυχίας καὶ τῶν βασανιστικῶν προβλημάτων τῶν διαφόρων τάξεων καὶ τῶν πασχόντων.

Ὁ Ε.Ο.Χ.Α., ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ Διεθνoῦς, τοῦ Ἑλβετικοῦ καὶ τοῦ Σουηδικoῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν κοινωφελῶν ὀργανώσεων, ὠργάνωσε συσσίτια διὰ χιλιάδας παιδιῶν, ἐφήβων, θηλαζουσῶν καὶ ἐπιτόκων. Τὸ Δικαστικόν του τμήμα ἐγένετο συμπαραστάτης πλήθους ἀπόρων Ἑλλήνων εἰς νομικὰ ζητήματα, ἐξώσεις, ὑποθέσεις διαζυγίων ἢ παρανόμους συμβιώσεις, υἰοθεσίας ὀρφανῶν, διατροφήν ἐγκαταλελειμμένων οἰκογενειῶν, ποινικὰς ὑποθέσεις κλπ.

Ὁ Ε.Ο.Χ.Α. διένεμεν ἀφθόνως τρόφιμα, ξυλάνθρακας καὶ ἄλλην καύσιμον ἕλην, κλινοσκεπάσματα, ἱματισμὸν καὶ εἶδη ὑποδήσεως. Ἐπὶ πλέον ἀφρόντισε τὰ μέγιστα διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνικοῦ λαοῦ : Ἱατροὶ τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. προσέφεραν καθημερινῶς τὰς ὑπηρεσίας των κατ' οἶκον ἢ εἰς νοσηλευτικὰ ἰδρύματα. Πτωχοὶ ἀσθενεῖς εἰσήγγοντο εἰς νοσοκομεῖα δωρεάν, καὶ ἐπίτοκοι εἰς τὰ μαγειτήρια. Διὰ τοὺς ἀπόρους ἐγίνοντο ὑπὸ τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. δωρεάν ἐργαστηριακαὶ ἐξετάσεις, ἀκτινοσκοπήσεις, ὡς καὶ διανομαὶ φαρμάκων. Ἐπίσης ἰδρύνοντο ὑπ' αὐτοῦ λουτρά, κέντρα ἀποφθειριάσεως καὶ ἐμβολιασμῶν, ὡς καὶ ἀντιτραχωματικὰ ἱατρεῖα. Ἡ διαφώτισις καὶ ἡ προληπτικὴ ὑγιεινὴ ἔσωσε χιλιάδας παιδιῶν ἀπὸ τὰς μολυσματικὰς ἀσθενείας καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν ἐξανθηματικὸν τῶφον.

Ἀξιόλογα ἦσαν καὶ τὰ ἐξωσχολικὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα ἰδρῦθησαν ὑπὸ τοῦ Ε.Ο.Χ.Α. Ἐντὸς αὐτῶν παιδιὰ καὶ νέοι 12-18 ἐτῶν μαζὶ μὲ τὸ συσσίτιον εὕρισκον ψυχαγωγίαν καὶ ἠθικὴν διαπαιδαγώγησιν.

Ὁ Ε.Ο.Χ.Α. γενικῶς ἤσκησε κοινωνικὴν πρόνοιαν μὲ τὴν πλήρη σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐξεπαίδευσεν νοσοκόμους ἐπισκεπτρίδας, προσέφερεν ἐοχασίαν εἰς τοὺς ἀνέργους, τροφήν εἰς ἀπόρους φοιτητάς, κινίην εἰς τοὺς ἐλονοσοῦντας, κλίνην εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, στέγην καὶ χρηματικὰ βοηθήματα εἰς πτωχὰς οἰκογενεῖας· περιέθαλψε τοὺς πρόσφυγας· ἔσωσεν ἐκ τῆς ἀποβιταμινώσεως τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰς φυλακὰς καὶ εἰς τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως· ἐνίσχυσε τοὺς παλινοδοῦντας ἀποφυλακιστομένους καὶ τὰς οἰκογενεῖας τῶν πολιτικῶν κρατουμένων.

Πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα κατώρθωσεν ὁ Ε.Ο.Χ.Α. μὲ τὰς φάλαγγας τῶν 5000 ἐθελοντῶν του, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς χρόνους χαλεποῦς εἰργάσθησαν μὲ αὐταπάρνησιν, διὰ νὰ ἐμποτίσουν τὸν ἐλληνικὸν λαὸν μὲ τὰ νάματα τῆς θείας παρηγορίας, δυνάμεως καὶ ἀγάπης, νὰ ἀπαμβλύνουν τὴν ὀξύτητα τοῦ πόνου του, νὰ ἐπουλώσουν τὰς πληγὰς του καὶ νὰ ἐμφυσήσουν εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τοῦ θάρρους, τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

Ο ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΙΓ. Ἐἴτα οἱ μὲν τῶν σωμάτων θεραπευταὶ πόνουσ τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδας, ἃς ἴσμεν, ἔξουσι, καὶ τὸ ἐπὶ ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἰδίας καρποῦσθαι λύπας, ὡς ἔφη τις τῶν παρ' ἐκείνοις σοφῶν. Καὶ τὰ μὲν αὐτοὶ μοχθοῦντες καὶ ἀνευρίσκοντες· τὰ δὲ παρ' ἄλλων ἐρανιζόμενοι, καὶ συνεισφέροντες, προσοίσουσι τοῖς δεομένοις. Καὶ οὐδὲν οὕτω μικρὸν αὐτοῖς ἢ εὐρεθὲν, ἢ διαφυγόν, οὐδὲ τῶν ἐλαχίστων, ὡς μὴ μέγα πρὸς τὴν τῆς ὑγείας ροπήν, ἢ τοῦ κινδύνου τούναντίον ὑποληφθῆναι. Καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνας; Ἴνα ἄνθρωπος ζῆσῃ πλείους τὰς ὑπὲρ γῆς ἡμέρας, καὶ οὗτος οὐδὲ τῶν ἐπιεικῶν ἴσως, ἀλλὰ καὶ τῶν μοχθηροτάτων· ᾧ πάλοι τεθνᾶναι ἴσως ἄμεινον ἦν ὄντι κακῶ, ἵνα τοῦ μεγίστου τῶν ἀρρωστημάτων, κακίας ἀπαλλαγῇ. Εἰ δὲ καὶ τῶν καλῶν θείημεν, πόσον βιωσομένω; τὸν ἅπαντα χρόνον; ἢ τί τῆς ἐνταῦθα καρδαίουσι ζωῆς; ἢς τὸ λυθῆναι ζητεῖν, τῶν καλῶν τὸ πρῶτον καὶ ἀσφαλέστατον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν, ἀνδρὸς ὄντως ὑγιοῦς καὶ νοῦν ἔχοντος. Ἡμῖν δέ, οἷς τὸ κινδυνευόμενόν ἐστι σωτηρία ψυχῆς, τῆς μακαρίας τε καὶ ἀθανάτου, καὶ ἀθάνατα κολασθησομένης ἢ ἐπαινεθησομένης διὰ τὴν κακίαν ἢ ἀρετήν, πόσον χρὴ δοκεῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἢ ὅσης δεῖν τῆς ἐπιστήμης, ἰατρεῦσαι καλῶς, ἢ ἰατρευθῆναι; καὶ τὴν ζωὴν μεταθέσθαι; καὶ δοῦναι τὸν χρῶν τῷ πνεύματι; Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν οὔτε λόγων οὔτε ὁρμῶν, οὔτε τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι, οὔτε γῆρα νεότης, οὔτε πενία πλοῦτος, οὔτε εὐθυμῶν ἀθυμοῦντι, οὔτε ὁ κάμνων τῷ ὑγίαινοντι, ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι, σοφοί τε καὶ ἀμαθεῖς, δειλοὶ τε καὶ θρασεῖς, ὀργίλοι καὶ πρᾶοι, κατορθοῦντες καὶ πίπτον-

— Ὡς ἔφη τις τῶν παρ' ἐκείνοις σοφῶν.

Ὁ Ἱπποκράτης στὸ περὶ «ἀέρων, ὑδάτων, τόπων» σύγγραμμά του λέει, πὼς οἱ γιατροὶ ἀσκοῦν εὐγενικῶ, ἀλλὰ ἀχάριστο ἐπάγγελμα. Γιατὶ καὶ συμμετέχουσι στὰ παθήματα τῶν ἀσθενῶν τοὺς ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀποτυχίαις ψέγονται· καὶ ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις οὐκ ἐπαινοῦνται· ἀλλὰ πάντες εἰώθασιν τῷ Θεῷ τὰς ὑγείας ἀναφέρειν». Εἶχε χρόνια νὰ ζῆσῃ καὶ ἔζησε· ὅπως λέει καὶ μιὰ δική μας παροιμία. ἢ «Λόγος γιατροῦ, θέλημα Θεοῦ».

— Οὐδείς οὕτω μικρῶν.

Ὡς μὴ μέγα μὲν ὑποληφθῆναι πρὸς τὴν ροπήν τῆς ὑγείας, τούναντίον δὲ πρὸς τὴν ροπήν τοῦ κινδύνου.

ΙΓ' Ἐπειτα οἱ μὲν γιατροὶ τῶν σωμάτων καὶ κόπους θάχουν καὶ ξενύχτια καὶ φροντίδες, αὐτὲς ποὺ ξέρομε· κι' ὅπως εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς τάξεως τους, καὶ τὸ νὰ δοκιμάζουν συχνὰ προσωπικὲς στενοχώριες γιὰ ξένους καύμους. Κι' ἄλλοτε μὲν ἀπὸ δική τους προσπάθεια καὶ πρωταβουλία, κι' ἄλλοτε παίρνοντας καὶ δίνοντας ἀπὸ τρίτους, θὰ προσφέρουν στοὺς ἀναγκασμένους τὶς ὑπηρεσίαις τους. Καὶ τίποτα δὲν τοὺς εἶναι τόσον ἀσήμαντο ἀπὸ τὰ ὅσα ἀνακαλύπτουν ἢ καὶ τοὺς διαφεύγουν, ἔστω καὶ τὸ παραμικρότερο, ποὺ νὰ μὴν τὸ λογαριάζουν σὰν σπουδαῖο, γιὰ νὰ πάρη πρὸς τὸ καλύτερο στροφή ἢ ἀρρώστεια, ἢ γιὰ ν' ἀντιμετωπισθῇ ἀποτελεσματικώτερα ὁ κίνδυνος.

Κι' αὐτὰ γιὰ ποῦ σκοπὸ ; Γιὰ νὰ πληθύνῃ ὁ ἄνθρωπος τὶς ἡμέρας τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, κι' ἄς μὴν εἶναι τυχόν, ὄχι μονάχα ἀπὸ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς χρήσιμους, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τοὺς πλέον διεστραμμένους. Ποὺ γι' αὐτοὺς, θάτανε ἴσως προτιμώτερο νάχουν πεθάνει ἀπὸ πολὺν καιρὸ, γιὰ ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν κακία, ποὺ εἶναι καὶ ἡ φοβερώτερη ἀρρώστεια.

Μὰ κι' ἂν τοὺς λογαριάσωμε πὸς ἦτανε ἀπὸ τοὺς καλοὺς, πόσον καιρὸ θὰ ζοῦσαν; Μήπως θάτανε αἰώνιοι ; ἢ τί κερδίζει κανεὶς ἀπὸ τὴ ζωὴ του ἐδῶ κάτω ; ποὺ ὅπως ἐγὼ πιστεύω, τὸ νὰ ζητᾶ κανεὶς ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτὴν εἶναι ἀπ' ὅλα τὰ καλὰ τὸ πρῶτο καὶ τὸ θετικώτερο γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ εἶναι πραγματικὰ σωστὸς καὶ μυαλωμένος.

Γιὰ μᾶς ὅμως, γιὰ τοὺς ὁποίους αὐτὸ ποὺ ριψοκινδυνεύεται εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς, ποὺ καὶ μακαριστὴ κι' ἀθάνατη εἶναι, καὶ ποὺ ἢ θὰ κολασθῇ γιὰ τὴν κακία τῆς αἰώνια, ἢ θὰ τιμηθῇ γιὰ τὴν ἀρετὴ τῆς, πόσος ἀγῶνας πρέπει νὰ πιστεύωμε πὸς χρειάζεταιται, ἢ πόση πρέπει νᾶναι ἡ ἐπιστημονικὴ μας κατάρτιση γιὰ νᾶμαστε ἀποτελεσματικοὶ γιατροὶ, ἢ γιὰ νὰ γιατρευθοῦμε οἱ ἴδιοι ; καὶ γιὰ ν' ἀλλάξωμε ζωὴ ; καὶ γιὰ νὰ μεταποιήσωμε τὴν ὕλική μας φύση σὲ πνευματικὴ ;

Γιατὶ βέβαια, οὔτε ἡ γυναῖκα μὲ τὸν ἄνδρα δὲν χρειάζονται τὰ ἴδια λόγια, οὔτε καὶ τὶς ἴδιες προτροπές· οὔτε καὶ τὰ νεῖατα μὲ τὰ γερατεία· οὔτε κι' ὁ πλοῦτος μὲ τὴ φτώχεια· οὔτε ὁ χαρούμενος μὲ τὸν λυπημένο· οὔτε ὁ ἀρρώστος μὲ τὸν γερό· οὔτε οἱ ἀρχοντες μὲ τοὺς ἀρχόμενους· οὔτε οἱ σοφοὶ μὲ τοὺς ἀγράμματους· καὶ οἱ δειλοὶ μὲ τοὺς γενναίους· καὶ οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἀγράμματοι· καὶ οἱ εὐέξαπτοι καὶ οἱ πρᾶοι· καὶ οἱ καταφερτζῆδες, μ' αὐτοὺς ποὺ σ' ὅλα τους ἀποτυχαίνουν.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

τες. Κάν ἔτι ἀκριβῶς ἐξετάσης, ὅσον τὸ μέσον τῶν ἐν συζυγίαις πρὸς τοὺς ἀγάμους, κἄν τούτοις πάλιν, τῶν τῆς ἐρημίας πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς καὶ μιγάδας, ἐξητασμένων καὶ διαβεβηκότων ἐν θεωρίᾳ, πρὸς τοὺς ἀπλῶς κατευθύνοντας· ἀστικῶν τε αὐ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγροικίας, ἀκαιρεστέρων τε καὶ πανουργοτέρων τῶν ἐν πράγμασι, πρὸς τοὺς ἡσυχάζοντας· τῶν μεταβολῇ πληγέντων, πρὸς τοὺς εὐδρομοῦντας καὶ ἀμαθεῖς τοῦ χείρονος. Τούτων γὰρ ἕκαστοι, πλεῖον ἀλλήλων ἔστιν ὅτε ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὀρμαῖς, ἢ κατὰ τὰς τῶν σαμάτων ἰδέας διαφέροντες· εἰ δὲ βούλει, τὰς τῶν στοιχείων μίξεις καὶ κράσεις, ἐξ ὧν συνεστήκαμεν, οὐ ράστην ἔχουσι τὴν οἰκονομίαν. Ἄλλ' ὥσπερ τοῖς σώμασιν οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακίαν τε καὶ τροφήν προσφέρονται, ἄλλοι δὲ ἄλλην, ἢ εὐκτοῦντες ἢ κάμνοντες· οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύονται. Μάρτυρες δὲ τῆς θεραπείας, ὧν καὶ τὰ πάθη. Τοὺς μὲν ἄγει λόγος· οἱ δὲ ρυθμίζονται παραδείγματι· οἱ μὲν δέονται κέντρων οἱ δὲ χαλιόν· οἱ μὲν γὰρ εἰσι νωθεῖς, καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οὓς τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον· οἱ δὲ, θερμότεροι τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι, καὶ δυσκάθεκτοι ταῖς ὀρμαῖς, καθάπερ πῶλοι γενναῖοι πόρρω τῆς νύσσης θέοντες· οὓς βελτίους ἂν ποιήσειεν ἀγγῶν καὶ ἀνακόπτων ὁ λόγος· τοὺς μὲν ἐπαινος ὤνησε τοὺς δὲ φόγος· ἀμφοτέρα μετὰ τοῦ καιροῦ· ἢ τούναντίον ἔβλαψεν ἔξω τοῦ καιροῦ, καὶ τοῦ λόγου· τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτιμήσις. Καὶ αὕτη τοὺς μὲν ἐν τῷ κοινῷ διελεγχομένους, τοὺς δὲ κρύβδην νοουητούμενους· Φιλοῦσι γὰρ οἱ μὲν καταφρονεῖν τῶν ἰδία νοουητημάτων, πλήθους καταγνώσει σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ, πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγγων ἀναισχυντεῖν, τῷ τῆς ἐπιτιμήσεως μυστηρίῳ παιδαγωγούμενοι, καὶ ἀντιδιδόντες τῆς συμπαθείας τὴν εὐπείθειαν. Τῶν

—³Ἦς τὸ λυθῆναι τῶν καλῶν τὸ πρῶτον καὶ ἀσφαλέστατον.

Καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν «ὅν οἱ Θεοὶ φιλοῦσι θνήσκει νέος»· ἐπειδὴ ὅσο ζῆ κανεῖς, τόσο καὶ περισσότερες στενοχώριες δοκιμάζει. Κατὰ τὴν Χριστιανικὴ δὲ ἀντίληψη ὁ θάνατος εἶναι «τῶν κρείττωνων ἀπόλαυσις»· ἐπειδὴ σὺν ἀποτέλεσμα ἔχει τὸ «σὺν Χριστῷ εἶναι καὶ ζεῖν».

— Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν.

Παραλείπεται τὸ ρῆμα δεῖται. «Οὔτε τὸ θῆλυ δεῖται τῶν αὐτῶν λόγων τῷ ἄρρεν...»

Κι' ἂν τὸ καλοεξετάσης ἀκόμη προσεκτικώτερα, θὰ δῆς πὼς ξεχωρίζουν, μ' ὄσσην ἀπόστασιν ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς παντρεμένους καὶ τοὺς ἀνύπαντρους· καὶ μεταξὺ τους πάλιν, αὐτῶν πού ζοῦνε στὶς ἐρημιές πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς καὶ τοὺς κοσμοφίλους· κι' ὅτι διαφέρουν οἱ δοκιμασμένοι κι' αὐτοὶ πού ζοῦνε βυθισμένοι στὴ θεωρία, μ' αὐτοὺς πού ζοῦνε ἀνεξέταστα καὶ χωρὶς σκοπὸ· καὶ οἱ ἀγροδίαιτοι, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πολιτείας· καὶ οἱ ἀδιαφόροτοι γιὰ τὰ κοινά, ἀπὸ τοὺς ὠλοκληρωμένους καὶ τοὺς πανουργότατους πολιτικοὺς· κι' αὐτοὶ πού τοὺς ἀνεμόδειραν λογῆς λογῆς περιστατικῶς, ἀπὸ τοὺς καλοταξιδευτὲς καὶ τοὺς ἄμαθους ἀπὸ τὰ χειρότερα.

Γιατὶ ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, μὲ τὸ νὰ διαφέρουν μερικὲς φορὲς μεταξὺ τους, περισσότερον κι' ἀπὸ τὴν σωματικὴ τους διάπλασιν, στὶς ἐπιθυμίες τους καὶ τὶς ὁρμές τους, κι' ἂν θέλῃς μάλιστα στὴν ἰδιοσυγκρασίᾳ τους κι' ὡς πρὸς τὴν ἀνάμιξιν τῶν στοιχείων, πού ἀπ' αὐτὰ ἐπλαστήκαμε, δὲν εἶναι καὶ τόσο πολὺ εὐκόλο τὸ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ κανεὶς. Ἀλλὰ ὅπως δὲν προσφέρουν στὰ σώματα οὔτε τὰ ἴδια φάρμακα οὔτε τὴν ἴδια τροφή, ἀλλὰ ἄλλος ἄλλη, τόσο στὴν περίπτωσιν τῆς ὑγείας, ὅσο καὶ στὴν ἀρρώστεια, παρόμοια γιαντρεύονται καὶ οἱ ψυχές, μὲ διαφορετικὰ λόγια καὶ μὲ διαφορετικὴ καθεμιὰ διαπαιδαγώγησιν.

Κι' ὅτι αὕτῃ εἶναι ἡ σωστὴ θεραπεία, μάρτυρες εἶναι αὐτοί, πού ἔχουν καὶ τὰ πάθη. "Ἄλλοι τοὺς μὲν διορθώνονται μὲ τὰ λόγια κι' ἄλλοι τοὺς μπαίνουν σὲ ρυθμὸ καὶ σὲ τάξιν μὲ τὸ παράδειγμα. "Ἄλλοι μὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κεντριά, κι' ἄλλοι ἀπὸ χαλινάρι. Γιατὶ κι' ἄλλοι τοὺς μὲν εἶναι ναυθοὶ κι' ἀργοκίνητοι πρὸς τὸ καλὸ καὶ πρέπει νὰ τοὺς ἐρεθίζουμε, μὲ τὴν πληγὴ τοῦ λόγου· κι' ἄλλοι τοὺς πάλιν εἶναι θερμότεροι στὸ πνεῦμα τους ἀπὸ τὸ μέτρο πού πρέπει καὶ δυσκολοσυγκράτητοι στὴν ὁρμὴ τους, καὶ μοιάζουν μὲ τὰ νέα τ' ἄλογα, πού τρέχουν μακρύτερα ἀπὸ τὸ τέρμα. Κι' αὐτοὺς θὰ μπορούσε νὰ τοὺς ἔκανε καλύτερους μιὰ διδασκαλία πού θὰ τοὺς ἐστενοχωροῦσε κάπως καὶ πού θὰ τοὺς ἔκοβε τὴν φόρα τους.

"Ἄλλους μὲν τοὺς ὠφέλησεν ὁ ἔπαινος· κι' ἄλλους ὁ ἔλεγχος· καὶ γίνηκαν καὶ τὰ δύο, στὴν κατάλληλη στιγμή κι' ἄλλους πάλιν τοὺς ἔβλαψαν, ὅταν γίνηκαν παράκαιρα κι' ἀστόχαστα. Σὲ μερικοὺς μὲν φέρνει ἀποτέλεσμα ἡ προτροπὴ καὶ σ' ἄλλους ἡ ἐπίπληξις. Κι' αὕτῃ πάλιν σ' ἄλλους μὲν, ὅταν ἐλέγχωνται φανερά καὶ σ' ἄλλους, ὅταν τοὺς συμβουλεύῃ κανεὶς κρυφά. Γιατὶ οἱ περισσότεροι συνηθίζουν νὰ μὴ δίνουν καμμιά σημασίαν στὶς νουθεσίαις πού τοὺς γίνονται ἰδιαιτέρως, καὶ σωφρονίζονται μονάχα μὲ δημόσια κατάκρισιν.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

μὲν πάντα τηρεῖν ἐπιμελῶς μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων, ὅσους τὸ οἶεσθαι λανθάνειν, ἐπειδὴ τοῦτο τεχνάζουσιν, ὡς σοφωτέρους ἐφύσησε· τῶν δέ, ἔστιν ἅ καὶ παρορᾶν ἄμεινον, ὥστε ὀρώντας μὴ ὀρᾶν καὶ ἀκούοντας μὴ ἀκούειν, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἴνα μὴ πρὸς ἀπόνοιαν αὐτοὺς ἐρεθίζωμεν, τῷ φιλοπόνῳ τῶν ἐλέγχων καταβαπτίζοντες· καὶ τέλος πρὸς πάντα ποιήσωμεν τολμηροὺς τὸ τῆς πειθοῦς φάρμακον τὴν αἰδῶ διαλύσαντες. Καὶ μὲν τοὶ καὶ ὀργιστέον τισίν, οὐκ ὀργιζομένους· καὶ ὑπεροπτέον, οὐχ ὑπερορῶντας· καὶ ἀπογνωστέον, οὐ ἀπογινώσκοντας, ὅσων τοῦτο ἡ φύσις ἐπιζητεῖ· καὶ ἄλλους ἐπιεικεία θεραπευτέον καὶ ταπεινότητι, καὶ τῷ συμπροθυμεῖσθαι δὴ περιτὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας. Καὶ τοὺς μὲν νικᾶν, τῶν δέ ἠττᾶσθαι πολλάκις λυσιτελέστερον. Καὶ τῶν μὲν εὐπορίαν καὶ δυναστείαν, τῶν δέ πενίαν ἢ δυσπραγίαν, ἢ ἐπαινεῖν, ἢ ἀπεύχεται. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἔχει καὶ τῆς κακίας, τὴν μὲν καλλίστην εἶναι καὶ ὠφελιμωτάτην αἰεὶ, καὶ πᾶσι· τὴν δὲ χειρίστην τε καὶ βλαβερωτάτην· οὕτω καὶ τῆς φαρμακίας τῆς ἡμετέρας, ἔν τι καὶ τὸ αὐτὸ ὑγεινότατον ἢ ἐπισφαλέςτατον αἰεὶ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀποδέδεικται· οἷον τὸ αὐστηρὸν ἢ τὸ πρᾶον, ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ἀπηριθμησάμην ἕκαστον. Ἄλλὰ τοῖς μὲν τοῦτο καλὸν καὶ χρήσιμον· τοῖς δέ, τὸ ἐνάντιον πάλιν, ὅπως ἂν, οἴμαι, συμπίπτωσιν οἷ, τε καιροὶ καὶ τὰ πράγματα καὶ ὁ τῶν θεραπευομένων ἐπιδέχεται τρόπος.

—Θερμότεροι τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι.

Ἐνοεῖ αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ὑπερβάλλοντα ζῆλον, καὶ ὁμοῦν ἀσογκράτητοι γιὰ νὰ ἐπιτύχουν κάτι· ἢ κατὰ τὸν σχολιαστὴ Βασίλειο «τοὺς ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἀλλόμενους. Τὸ γὰρ καλόν, μὴ καλῶς ζηλωθέν, οὐ καλὸν οὐδ' ἐπαινετόν».

— Τῇ αἰδῶ διαλύσαντας.

Ἐνοεῖ τὸ «ἐρύθημα τῆς αἰδοῦς» στὸ πρόσωπο, ποῦ συμβολίζει τὴν σεμνότητά. Ὁ ἀνερυθρίαστος ἄνθρωπος φανερώνει μιὰ ψυχὴ ποῦ ἀναισθητεῖ καὶ ποῦ εἶναι ναρκωμένη.

Κι' άλλοι πάλιν, εἶναι ξεδιάντροποι στοὺς δημόσιους ἑλεγχους ποὺ τοὺς γίνονται καὶ μονάχα μὲ τὴν ἐμπιστευτικὴν ἐπιτίμησιν παιδαγωγοῦνται, κι' ἀνταποδίδουν τὴν ὑπακοή, στὴν συμπάθεια ποὺ τοὺς δείχνουν. Ἄλλοι μὲν προσέχουν νὰ φυλάγουν τὰ πάντα μὲ ἀκρίβεια, κι' ὡς πρὸς τὸ παραμικρότερο ἀκόμη ζήτημα· αὐτοὶ δηλαδή, ποὺ νομίζοντας ὅτι ξεγελοῦν τοὺς ἄλλους, γιατί τῶχουν κάμει ἐπάγγελμά τους αὐτό, μεγαλοπιάνονται σάν σοφώτεροι. Κι' ἄλλοι πάλιν νομίζουν, πῶς τὸ προτιμώτερο εἶναι τὸ νὰ παραβλέπη κανεὶς ποῦ καὶ ποῦ, ὥστε νὰ βλέπη καὶ νὰ μὴν βλέπη καὶ ν' ἀκούη, καὶ νὰ μὴν ἀκούη, ὅπως λέει ἡ παροιμία.

Γι' αὐτό, γιὰ νὰ μὴν φέρνωμε τοὺς φταῖχτες σ' ἀπόγνωσιν, μὲ τὸ νὰ τοὺς περιλουζώμε, μὲ τοὺς ἀδιάκοπους ἐλέγχους μας· καὶ στὸ τέλος νὰ τοὺς κάνωμε νὰ γίνουν ἀπόκοτοι γιὰ τὸ καθετί, ἀφαιρίζοντας ἀπὸ τὴν ὄψιν τους τὸ χρῶμα τῆς ντροπῆς, ποὺ εἶναι τὸ φάρμακο ποὺ μ' αὐτὸ κατορθώνωμε τὴν εὐπειθειά τους. Κι' ὅμως πολλὰς φορές χρειάζεται καὶ νὰ θυμῶνωμε μὲ κάποιους, χωρὶς νάμαστε καὶ πραγματικὰ θυμωμένοι· καὶ νὰ φαινώμαστε κάπου ἀκατάδεκτοι σ' ἄλλους, χωρὶς καὶ νὰ τοὺς καταφρονοῦμε πραγματικὰ καὶ νὰ μοιάζωμε σάν ἀπελπισμένοι μαζί τους, ἐνῶ δὲν εἴμαστε. Ὅπως δηλαδή μᾶς τὸ ἐπιβάλλει ὁ χαρακτήρας τους. Κι' ἄλλους μὲν νὰ τοὺς περιποιούμαστε, μὲ καλωσύνη καὶ μὲ ταπεινότητα, καὶ μὲ τὸ νὰ τοὺς συντρέχωμε πρόθυμα σ' ὅτι καλύτερο προσδοκοῦνε. Καὶ σ' ἄλλους μὲν νὰ τοὺς ἐπιβαλλώμαστε σ' ἄλλους εἶναι πολλὰς φορές χρησιμότερο τὸ νὰ ὑποχωροῦμε ἐμεῖς. Κι' ἀνάλογα στὴν περίστασιν ἄλλους μὲν νὰ τοὺς ἐπαινοῦμε γιὰ τὰ πλοῦτη τους καὶ γιὰ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔχουν, κι' ἄλλους πάλιν ν' ἀναθεματίζωμε τὴν φτώχεια τους καὶ τὴν κακομοιριά τους. Γιατὶ μὲ τὴν ἀρετὴ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο ποὺ γίνεται μὲ τὴν κακία. Ἐκείνη δηλαδή νᾶναι πάντα τῆς χρησιμώτατης καὶ στολίδι, γιὰ τὸν καθένα· αὐτὴ ὅμως τρισάθλια καὶ βλαβερώτατη πάντα τῆς καὶ στοὺς πάντες. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὰ δικά μας φάρμακα. Καὶ συμβαίνει καμμιά φορά κάποιον γατρικὸ νᾶχη ἀποδειχθῆ στοὺς ἴδιους ἀνθρώπους καὶ ὑγιεινότητα, μὰ καὶ πολὺ ἐπικινδυνότητα. Ἡ ἀυστηρότητα π.χ. ἢ ἡ πραότητα ἢ κι' ὅποιοιδήποτε ἀπ' τ' ἄλλα καλὰ ποὺ τ' ἀπαρίθμησα τὸ καθένα χωριστά. Ἀλλὰ σ' ἄλλους μὲν εἶναι καλὸ καὶ χρήσιμο αὐτό, σ' ἄλλους ὅμως πάλιν ἀντίθετα τοὺς βλάπτει. Ὅπως συμπέσουν νομίζω, οἱ περιστάσεις καὶ τὰ πράγματα κι' ὅπως τὸ δέχεται ὁ χαρακτήρας ἐκείνων ποὺ θεραπεύονται.

Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως

ΤΟ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙΟ

Ἐνα κομμάτι τοῦ οὐρανοῦ στή γῆ μας. Ἡ εὐλογημένη κοινωνία τῶν μακαριστῶν μορφῶν ἀνάμεσά μας. Σεμνές μορφές, μεταρσιωμένες, με τὴν ἔκφρασι τῆς γαλήνης, τῆς ἀνατάσεως, τῆς προσηλώσεως στὸ ἐξωκόσμιο. Στέκονται σιωπηλές, παραταγμένες στὸ εἰκονοστάσιο.

Τὸ εἰκονοστάσιο ὑψώνεται ἀνάμεσα στὸ ἱερὸ Βῆμα καὶ στὸν κυρίως ναό. Ἀνάμεσα στὸ χῶρο, ποῦ τὸν γεμίζει ἡ παρουσία σου καὶ στὸ χῶρο, ποῦ στέκονται οἱ πιστοί σου. Ὅπως ἀνάμεσα στή μικρότητά μας καὶ στήν δική σου ἀπειρη ἀγιότητα, στέκονται τὰ ἐκλεκτὰ παιδιὰ τῆς γῆς μας, ποῦ ξεπέρασαν τὴ μικρότητα τῶν πολλῶν καὶ κατώρθωσαν νὰ ὑψωθοῦν καὶ νὰ πλησιάσουν ἐσένα.

Οἱ εἰκόνες ὅμως τῶν ἀγίων δὲν στέκονται μόνο στὸ ἱερὸ τέμπλο. Γεμίζουν ὀλόκληρο τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ. Τοὺς τοίχους, τὰ τόξα, τοὺς θόλους.

Ἡ πλοῦσια αὐτὴ εἰκονογραφία, δὲν εἶναι ματαιόδοξη ἐπίδειξι πλοῦτου. Τονίζει τὴν ἐγκόσμια παρουσία τῶν πολιτῶν τῆς οὐρανόου βασιλείας, ποῦ ἡ γῆϊνη νοσοτροπία μας ἐπιμένει νὰ τοὺς παραμερίζη ἀπ' τὴ ζωὴ μας καὶ νὰ τοὺς ἀπωθῆ στὴ σφαῖρα τοῦ αὐλοῦ καὶ τοῦ ἀπροσίτου. Διοχετεύει στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία μας, με τὶς κακίες καὶ τὶς ἀθλιότητές της, με τὴν ἀρρώστια καὶ τὴν ἠθικὴ σῆψι, ἓνα ρεῦμα υγείας καὶ ἀγιότητος.

Πολέμησαν μερικοί, παλιὰ καὶ πρόσφατα, χωρὶς ἐπισταμένη μελέτη, τὶς εἰκόνες. Ζήτησαν ἢ νὰ τὶς κρεμάσουν ψηλά, σὲ θέσι, ποῦ νὰ μὴ τὶς φθάνουν τὰ εὐλαβικὰ χεῖλη μας, ἢ νὰ τὶς ἀπομακρύνουν ὀλότελα, ἀπ' τὸ ἱερὸ οἰκοδόμημα. Ἡ πολεμικὴ τους δὲν ἦταν ἀπλῶς ἓνα λάθος. Ἦταν ἓνα σοβαρὸ ἀμάρτημα. Φανέρωνε πὼς δὲν εἶχαν συλλάβει τὸ νόημα τῆς εἰκονογραφίας. Πὼς δὲν εἶχαν ἐργίσει κἀν τὴν οὐσία τῆς Ἐκκλησίας σου καὶ τῆς λατρείας μας.

Ἀρπαζαν σὰν ἐπιχείρημα γιὰ τὴν πολεμικὴ τους, τὶς παρερμηνεῖς καὶ τὶς ἀποκλίσεις ἀπ' τὴν ὀρθὴ βάσι. Καὶ βέβαια, μέσα στὶς τόσο πλατειές μᾶζες τῶν πιστῶν σου, σημειώθηκαν καὶ τέτοιες ἀποκλίσεις. Ὑπῆρξαν μερικοί, ποῦ προσκολλήθηκαν στὴν εἰκόνα καὶ λησμονήσαν ἐσένα. Τὰ λάθη ὅμως αὐτὰ δὲν δικαιολογοῦν τὸν πόλεμο καὶ τὴ σφοδρότητα τῶν ἐπιθέσεων καὶ τὶς ἀκρότητες.

Ἡ σωστὴ θεώρησι βρίσκεται στὰ συγγράμματα τῶν ἀγίων πατέρων καὶ στοὺς ὅρους τῆς θεοφώτιστης ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τὸ εἰκονοστάσιο στὸ ναὸ σου μπάζει αἰσθητά — γιατί νοητὰ ὑπάρχει — τὴν ἀπέραντη στρατιὰ τῶν ἁγίων σου. Τοὺς προφήτες. Τοὺς δικαίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τοὺς ἀποστόλους. Τοὺς μάρτυρες, «τοὺς ἐνειλιγμένους τοῖς ἀξιοπρεπέσι δεσμοῖς»¹. Τοὺς ὁμολογητάς. Τοὺς ἁγίους ἱεράρχας. Τὸ σμῆνος τῶν ἐκλεκτῶν σου, πού σέ ἀγάπησαν μὲ πυρωμένη καρδιά καί! — μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς — ἀέπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματί σου»².

Σύμφωνα μὲ τὴ σοφὴ διδασκαλία ἐνὸς ἀγωνιστοῦ ἱεράρχου, τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἐκκλησία σου εἶναι ὁ οὐρανὸς πάνω στὴ γῆ μας. Μέσα σ' αὐτὴ κατοικεῖς καὶ κινεῖσαι σύ, πού εἶσαι πῶ ψηλός ἀπ' τὸν οὐρανό. Τὴν Ἐκκλησία σου τὴν προεικόνισαν οἱ πατριάρχες, τὴν προφήτευσαν οἱ προφῆτες, τὴ θεμελίωσαν οἱ ἀπόστολοι, τὴν ἐκόσμησαν οἱ ἱεράρχες, τὴν καθαγίασαν οἱ μάρτυρες. Ὅλοι αὐτοί, πού, μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο συνδέθηκαν μὲ τὴν Ἐκκλησία, βρίσκονται τώρα παρόντες. Συμπροσεύχονται μαζί μας. Συμμετέχουν στὴ λατρεία μας. Τὴν παρουσία τους, ἀπρόσιτη στὰ ἀνθρώπινα μάτια μας, τὴ βεβαιώνουν καὶ τὴν αἰσθητοποιοῦν οἱ ἅγιες εἰκόνες των.

* * *

Οἱ ἅγιες εἰκόνες, ζωντανεύουν ἀκόμα καὶ τὴν ἱστορία. Ξεδιπλώνουν τὴν ἀπέραντη ἄλυσίδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, κι' ἐμφανίζουν ὅλους τοὺς εὐγενικοὺς χρυσοὺς κρίκους τῆς. Ὅτι πραγματοποιήθηκε σέ διάστημα χρόνου, ἀπλωμένο σέ αἰῶνες, τὸ συγκεντρώνουν καὶ τὸ προσφέρουν μέσα τὲ τόπο καὶ χρόνο συγκεκριμένο. Καὶ μᾶς βοηθοῦν νὰ ζοῦμε σέ μιὰ καὶ μόνῃ στιγμῇ τῆς διαδοχικῆς φάσεως τῆς ζωῆς τῆς νικητριάς τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐγκόσμιων ρευμάτων Ἐκκλησίας σου.

Παρελαύνουν μπροστά μου μορφὲς ἱερές, εὐγενικές. Κι' ὅπως προχωροῦν ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, βλέπω νὰ περνᾷ ἀπ' τὰ εὐλαβικά των χέρια, ἢ μᾶλλον ἀπ' τῆς ἐξαγνισμένες καρδιῆς των, καὶ νὰ φτάνη στὴν ἐποχὴ μου, νὰ φτάνη σέ μένα ὁ ἀτίμητος θησαυρός, ἡ ἀλήθεια σου. Ζωντανεῖει δηλαδή ἡ ἱερὴ παράδοση. Αὐτό, πού ἔχω μέσα μου, ἢ πίστι μου, αὐτό πού κρατῶ στὰ χέρια μου, τὸ εὐαγγέλιό σου, πέρασε ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ. Μὰ ἔμεινε ἀλώβητο. Ἡ κάθε γενιὰ τὸ κράτησε μὲ δέος. Καὶ τὸ παρέδωκε προσεκτικά.

Ἡ ἱερά μας παράδοσι δὲν εἶναι στενοκέφαλη προσκόλλησι. Δὲν εἶναι ἡ πεισματικὴ ἄρνησι τοῦ φρεσκαρίσματος καὶ τῆς ἀλλαγῆς. Εἶναι ἡ ἀφοσίωσι σ' ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ α καὶ τὸ ω, τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Τὸ εὐλαβικὸ φύλαγμα τοῦ θησαυροῦ, πού ἡ κάθε

1. Πολυκάρπου Σμύρνης, Πρὸς Φιλιππησ. 1.

2. Ἀποκάλ. ζ', 14.

χριστιανική γενιά παράλαβε απ' την προηγούμενη, ή πρώτη απ' τους αγίους αποστόλους σου κι' οι άγιοι απόστολοι απ' το δικό σου θεϊκό χέρι. Είναι ή προσεκτική περιφρούρησι τῆς θείας σου αποκαλύψεως.

Σκύβω και άσπάζομαι τὰ χέρια, που κράτησαν την πίστη. Μερικά απ' αυτά είναι λουσιμένα στο αίμα. Γιατί δεν έστερξαν ν' ανοίξουν και ν' αφήσουν να μολυνθῆ ὁ θησαυρός. Είναι χέρια μαρτύρων. "Αλλα είναι χέρια άσκητών, που άρνήθηκαν ήρωϊκά να υποταχτοῦν στη φτηνή, εύκολη ζωή. "Ολα, όμως, όλα, είναι χέρια αγίων.

Στην ιερατική μου καρδιά μιλάει ιδιαίτερα κι' ή δεύτερη πτυχή τῆς παραδόσεως, που οι εικόνες των αγίων σου ξεδιπλώνουν μπροστά μου. Είναι ή άδιάκοπη μεταβίβασι τῆς ιερατικῆς χάριτος. Πολλοί απ' τους αγίους σου ἦταν λειτουργοί σου. Σε ύπηρετησαν. Και, φεύγοντας απ' τόν κόσμο τοῦτο, άφησαν τὸ χάρισμα στους μεταγενεστέρους. Μέχρι που έφθασε σε μένα.

Στις σύγχρονες πολιτείες μας στήνουμε κολώνες και, διοχετεύοντας τὸ ηλεκτρικό ρεύμα απ' τῆ μιὰ στην ἄλλη τὸ φέρνουμε στις πιὸ μακρινές περιοχές. Κάτι παρόμοιο έγινε με τὸ ρεύμα τῆς ιερατικῆς χάριτος, όχι στο χῶρο, ἀλλὰ στην άπέραντι έκτασι τοῦ χρόνου. "Από γενιά σε γενιά έφτασε για νὰ ποτίσῃ και νὰ φωτίσῃ τὴν ἐποχή μου. Τους χρυσούς, ζωντανούς στύλους, απ' τους οποίους πέρασε, δὲν τους ξέρω ὅλους. Μερικοί ὅμως απ' αὐτούς, τους βλέπω νὰ προβάλλουν ἐπιβλητικοί στο νάό σου. Τους φέρνουν κοντά μου οι άγιες εικόνες των.

* *

Ἄνάμεσα στις εικόνες των αγίων σου δεσπόζει ή δική σου εικόνα. "Οπως ή φυσιογνωμία τοῦ στρατηγοῦ δεσπόζει ανάμεσα στο σμῆνος των στρατιωτών του.

Τολμηρὸ για μᾶς νὰ εικονίζουμε τὸ πρόσωπό σου. «Πῶς εικονισθῆσεται τὸ άόρατον ; Πῶς εικασθῆσεται τὸ άείκαστον ; Πῶς γραφήσεται τὸ άποσον και άμέγεθες και άόριστον ;»³.

Δὲν θὰ τὸ κάναμε ἂν δὲν εἶχες πάρῃ τὴν ανθρώπινη σάρκα μας και δὲν εἶχες φανῆ ἴδιος με μᾶς, ανάμεσά μας.

Ἐο φωτισμένος αγίός σου μᾶς δίνει τὴν ἐντολή. «"Οταν ἴδῃς διὰ σε γενόμενον ἄνθρωπον τὸν ἄσώματον, τότε δράσης τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς τὸ ἐκτύπωμα: ὅταν ὁρατός σαρκί ὁ άόρατος γένηται, τότε εικονίσης τὸ τοῦ ὁραθέντος ὁμοίωμα... Χάραττε τοῦτου τὴν ἄφατον συγκατάβασιν, τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τὴν ἐν Ἰορδάνῃ βάπτισιν, τὴν ἐν Θαβῶρ μεταμόρφωσιν, τὰ πάθη τὰ τῆς

3. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, πρὸς τους διαβάλλοντας τὰς άγίας εικόνας λογ. Α' § 8.

ἀπαθείας πρόξενα, τὸν θάνατον, τὰ θαύματα... τὸν σταυρὸν τὸν σωτήριον, τὴν ἀνάστασιν»⁴.

Ἐπομένως «ὃ ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν καὶ ὃ ἐθεασάμεθα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, τοῦτο καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνοῦμεν καὶ ζωγραφοῦμεν τῆς ἀνθρωπότητος τὸ ὁρώμενον, καὶ βλέπομεν τὸν χαρακτῆρα τῆς προσληφθείσης τῷ Θεῷ Λόγῳ σαρκός, καὶ προσκυνοῦμεν τῆς θεανδρικῆς μορφῆς τὸ ἐκτύπωμα... Διὰ τῆς εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως, τὸν Ἀπερίγραπτον φύσει τῇ θεικῇ περιγραφόμενον ὁρῶμεν, τῇ προσλήψει τοῦ ἡμετέρου φυράματος»⁵. Μὲ τις εἰκόνες σου, ποῦ τοποθετοῦμε στὸ νὰό σου, ἀπ' τὸ ἓνα μέρος συνειδητοποιοῦμε μέσα μας τὴν ἀόρατη παρουσία σου. Κι' ἀπ' τὸ ἄλλο, φέρνουμε μπροστά μας τὰ συγκεκριμένα, ἀλλὰ μακρινὰ γεγονότα, ποῦ συνέβησαν κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ σου. Ἡ εἰκόνα τῆς γεννήσεώς σου στὴν ἀπείρητη φάτινη, ἡ εἰκόνα τῆς βαπτίσεως, τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ πρὸ παντὸς ὁ σταυρός, μᾶς μεταφέρουν καὶ νοερὰ καὶ συναισθηματικὰ στὸν τόπο καὶ στὸν χρόνον ποῦ πραγματοποιήθηκαν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἄλμπουμ, μὲ τις φωτογραφίες τοῦ πατέρα μας, ποῦ ξεδιπλώνει μπροστά μας ὅλες τις πτυχές τῆς ζωῆς του. Παρακολουθοῦμε τις διαδοχικὲς φάσεις τῆς ἐπιγείου πορείας σου. Διδασκόμαστε ἀπ' τὰ λόγια σου. Ἐμπνεόμαστε ἀπ' τὸ παράδειγμά σου. Καὶ μέσα μας τυπώνεται καὶ λαμπαδιάζει ἡ μικρὴ πύρινη γλωσσίσσα τῆς ἀφοσιώσεως στὸ θεῖο πρόσωπό σου.

Ἄνεπιφύλακτα συνταυτίζω τὸ λόγο μου μὲ τὸ λόγο τοῦ ἡνωδοῦ : «δι' αὐτοῦ (τῆς εἰκόνος) ἀναγόμεθα πρὸς τὸν πόθον καὶ ἔρωτα».

Εἶναι τῆς πείρας μας ἡ μαρτυρία.

* * *

Ἄνάμεσα στὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων σου ἡ εἰκόνα ἡ δική σου. «Ὅπως ἀκριβῶς στὸν οὐρανὸ ἀνάμεσα στοὺς ἁγίους σου, ἀεπὶ θρόνου δόξης σου», ἀναπαύεσαι σύ.

Ὁ ἀγαπημένος σου μαθητῆς μᾶς ἀποκάλυψε ὅτι εἶδε στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. «Ἐγενόμην ἐν πνεύματι καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρκίῳ... καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἴκοσι τέσσαρες, πρεσβυτέρους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς»⁶.

4. Ἐνθ. ἀνωτ.

5. Μακαρίου Χρυσοκεφάλου ἀρχιεπ. Φιλαδελφείας, ὁμιλία εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

6. Ἀποκάλ. 8', 2, 3.

Και στὸ γήινο θρόνο σου σὲ πλαισιώνουν, μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους σου, καὶ οἱ ἅγιοι. Καὶ τὴν εἰκόνα σου τὴ σεπτὴ τὴ συντροφεύουν οἱ εἰκόνες τῶν ἐκλεκτῶν σου, ποὺ ὀλόφυχα ἀφιερώθηκαν στὸ πρόσωπό σου.

Καθὼς βλέπω τὴν εἰκόνα σου ἀνάμεσα στὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων σου παίρνω ἓνα διπλὸ μάθημα.

Διδάσκομαι πὼς ζητᾶς ἁγνοὺς ὀπαδοὺς καὶ συνοδοὺς καὶ παραστάτες. «Ἐν ἁγίοις ἅγιος ὢν ἀναπαύεσαι»⁷. Λευκὸς κι' ἀπόλυτα ἁγνὸς καθὼς εἶσαι δὲν νοιώθεις ἀναύπνουσι ὅπου ὑπάρχει ὁ μολυσμὸς τῶν ἁμαρτημάτων μας. Γιὰ νὰ στήσης τὸ θρόνο σου, ζητᾶς τὴ λευκότητα καὶ τὴν ἁγιότητα. Ἀκριβῶς ὅπως στὸν οὐρανὸ ἀναπαύεσαι ἀποκλειστικὰ στοὺς ἁγίους σου, ἔτσι καὶ στὴ γῆ, στὸ ναὸ μας, ποὺ εἶναι ταυτόχρονα κι' ἀνάκτορό σου.

Τὸ δεῦτερο διδάγμα, ποὺ παίρνω. Οἱ ἀγωνισταὶ τῆς ἀγιότητος δὲν ξεχνιοῦνται καθὼς ξεπαιρνοῦν τὸ κατώφλι τοῦ τάφου. Σὺ, ὁ οὐράνιος καὶ αἰώνιος βασιλεὺς, τοὺς παίρνεις κοντά σου. «Ὅμως ἡ Ἐκκλησία σου, ποὺ στρατεύεται στὴ γῆ τοὺς προσφέρει τιμὴ. Καὶ τοὺς τοποθετεῖ καὶ στὸ ναὸ πλάϊ σου, γιὰ νὰ δοξάζωνται μαζί σου. Ἐξῆσαν καὶ πέθαναν σὰν πιστοὶ σου στρατιῶτες. «Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, συνδοξάζουσα τῷ βασιλεῖ τοὺς στρατιώτας, αὐτοῦ τε τοῦ Χριστοῦ (τῶν ἰδικῶν σου) καὶ τῶν Αὐτοῦ φίλων τὰς στηλογραφίας τιμᾶ· καὶ καθορῶμεν αὐτῶν παγκόσμιον ὄντως καὶ ἀειθαλῆ Παράδεισον, καὶ τοῦ ἐν Ἐδέμ πολλῶ τιμιώτερον, ὡς φυτοῖς διαφόροις τοῖς σεπτοῖς τῶν ἁγίων μορφώμασι καλλωπιζομένην, καὶ μέσον ἔχουσαν τὸ τῆς ζωῆς ξύλον, τὴν ἄχραντον τοῦ Σωτῆρος εἰκόνα»⁸.

* * *

Κύριε, οἱ ἅγιες εἰκόνες, ἡ δική σου, τῆς Παναγίας μητέρας σου, τῶν ἁγίων σου γεμίζουν τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ. Σεμνές, ἐκφραστικὲς καὶ μὲ τὴν παρουσία τους ἐπιβάλλονται μέσα μου. «Οἶδε γὰρ καὶ γραφὴ σιωπῶσα ἐν τοίχῳ λαλεῖν καὶ τὰ μέγιστα ὠφελεῖν»⁹. Μοῦ θυμίζουν ὅτι πρέπει καὶ γὼ νὰ βαδίσω στὰ ἔχνη τους.

Εἶμαι λειτουργὸς σου. Ζῶ μέρα καὶ νύχτα στὸ ναὸ σου. Ἀναστρέφομαι μὲ τοὺς ἁγίους σου. Ψάλλω στὴ μνήμη τους ὕμνους. Ἀσπάζομαι τίς ἅγιες εἰκόνες τους. Πῶς μπορῶ, νὰ στέχωμαι ἀνάμεσα στὶς ἅγιες μορφές καὶ νὰ κουβεντιάζω μαζί τους, ἂν ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ἔχω ἀγνιστὴ καὶ ἁγιαστῆ; Ἡ τουλάχιστον, ἂν ἡ κάθε

7. Ὁριγένους, ἀπόσπασμα ἐκ τῶν σειρῶν τοῦ Εὐαγγελίου 160.

8. Μακαρίου Χρυσοκεφάλου ἀρχιεπ. Φιλαδελφείας ὁμιλία εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

9. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς μέγα μάρτυρα Γρηγόριον.

μου μέρα δὲν μὲ βρίσκη ἀγωνιστὴ στὴν ἔπαλξι τοῦ ἀγνισμοῦ καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ;

Ἡ παρουσία τῶν ἁγίων εἰκόνων εἶναι μία ἔντονη παρακίνησι γιὰ καθαρὸ τῆς καρδιάς, γιὰ εὐθυγράμμισι τῶν ἐπιδιώξεων μὲ τὸ θέλημά σου, γιὰ ἀγιασμό. Καὶ καθὼς οἱ εἰκόνες εἶναι πολλές, ἡ παρακίνησι ἔρχεται ἀπὸ πολλές μορφές, κι' ἀπὸ πολλὰ τοῦ χρόνου σημεῖα. Κι' εἶναι σὰν νὰ μοῦ φωνάζουν πὼς σὲ κάθε ἐποχῇ καὶ μ' ὁποιοσδήποτε συνθήκας ἡ ἀγιότης εἶναι κατορθωτὴ, κι' εἶναι ἓνας τρόπος ζωῆς, πού μπορεῖ πέρα ὡς πέρα νὰ πραγματοποιηθῇ σὲ τοῦτο τὸν πλανήτη, τὸν ζυμωμένο μὲ τις κακίες καὶ τὰ ἁμαρτήματα.

Πρέπει νὰ γίνω ἅγιος. Εἶναι αὐτὸ τὸ βασικὸ μου χρέος. «Ὡσπερ οἱ ζωγράφοι, ὅταν ἀπὸ εἰκόνων εἰκόνας γράφωσι, πυκνὰ πρὸς τὸ παράδειγμα ἀποβλέποντες τὸν ἐκεῖθεν χαρακτῆρα πρὸς τὸ ἑαυτῶν σπουδάζουσι μεταθεῖναι φιλοτέχνημα», ἔτσι κι' ἐγώ, ὁ λειτουργὸς σου, νοιώθω τὴν ὑποχρέωσι αἰοῖνει πρὸς ἀγάλματα τινὰ κινούμενα καὶ ἔμπρακτα τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἀποβλέπων, καὶ τὸ ἐκείνων ἀγαθὸν οἰκτεῖον ποιεῖσθαι διὰ μιμησεως»¹⁰. Ζωγράφος κι' ἐγὼ τῆς ἀγιότητος ἔχω μπροστά μου τὰ μακαριστὰ πρότυπα. Κι' ἐπιβάλλεται ρίχνοντας ματιὰς στὶς θαυμάσιες πτυχές τῆς ἁγίας ζωῆς τους, νὰ τις μεταφέρω στὸν πίνακα τῆς ἀτομικῆς μου ζωῆς. Νὰ γίνωμαι τὸ ἀντίγραφό τους, ὁ μιμητὴς τους.

Τὸ νοιώθω αὐτὸ σὰν ἀνάγκη ἐγώ. Μὰ μοῦ φαίνεται πὼς τὸ ζητοῦν ἀπὸ μένα κι' οἱ πιστοὶ σου. Συγγά, ἱερουργῶντας τὰ ἀγιώτατα, βγαίνω στὴν Ὁραία Πύλη. Καὶ στέκωμαι ἀνάμεσα στὴν εἰκόνα τῆ δικῆ σου, τῆς Παναγίας μητέρας σου, τῶν ἁγίων σου. Ὁ λαός, πού στέκεται ἀπέναντί μου, μὲ βλέπει στὸ κέντρο τῆς «σεπτῆς» παρεμβολῆς. Τότε ξεχνάει πὼς ἐγὼ εἶμαι ἓνας κοινὸς ἄνθρωπος. Καὶ ζητᾷ στὸ πρόσωπό μου τὸν ἐξαγιασμένο λειτουργό, πού θὰ τὸν ἔχη ἐπηρεάσει βαθειὰ ἡ παράστασί του κι' ἡ ἀνάμιξι του στὸ στρατόπεδο τῶν ἁγίων.

Τὸ βλέμμα τῶν πιστῶν, καθὼς στηλώνεται ἐπάνω μου, ἀποτελεῖ γιὰ μένα ἓνα μαστίγωμα. Δὲν μένει, παρὰ ν' ἀγωνιστῶ νὰ μπάσω στὴν καρδιά μου τὴν υγεία καὶ τὴν ἀγιότητα. Ν' ἀνέβω στὴν πνευματικὴ στάθμη, στὴν ὁποίαν ἔζησαν οἱ ἅγιοί σου.

* *

Τὶς εἰκόνες τῶν ἁγίων σου, Κύριε, τις βλέπω μὲ σεβασμό. Κι' εὐλαβικὰ τις ἀσπάζομαι. «Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»¹¹. Κι' ἀναζητῶ, στὴ συμβολικὴ καὶ πραγματικὴ

10. Μ. Βασιλείου, Β' ἐπιστ. πρὸς Γρηγόριον.

11. Ὁρος Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο

Ἡ ΦΑΥΛΗ ΠΡΟΑΙΡΕΣΗ ΕΙΝΑΙ Ἡ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

(Ἀπὸ τὴν ὁμιλία πρὸς Ἐφεσίους)

Ὁ Θεὸς σοῦδειξε τὸ φῶς τ' ἀληθινό. Ἄν λοιπὸν ἐσὺ τὸ ξανα-
αποφύγῃς καὶ τρέξῃς πρὸς τὸ σκοτάδι, τί θάχῃς ν' ἀπολογηθῇς καὶ
πῶς νὰ σὲ συγχωρήσῃ κανεὶς ; Δὲν ὑπάρχει κανένας τρόπος· γιατί
αὐτὸ φανερώνει μῖσος ἀνείπωτο πρὸς τὸ φῶς. Γιατὶ τότε μὲν ποῦ
δὲν τὸν ἤξερες τὸν Θεὸ καὶ τὸν μισοῦσες, ἤσουνα κάπως συγχωρε-
μένος. Ὅταν ὅμως ἐγεύθηκες τὴν καλωσύνη καὶ τὸ μέλι, ἂν τὰ
ξαναπαρτήσῃς καὶ ξαναγυρίσῃς στὰ ξερατά σου, δὲν κάνεις τί-
ποτε ἄλλο παρὰ νὰ δείχῃς σημάδια μεγάλου μίσους καὶ κατα-
φρόνσεως.— Ὅχι, μ' ἀπαντᾷ, ἀλλὰ δὲν μπορῶ, γιατί μ' ἀναγκά-
ζει ἡ φύση· τὸν ἀγαπῶ λοιπὸν τὸ Χριστό, ἀλλὰ ἀναγκάζομαι ἀπὸ
τὴν φύση. Ἄν ὑποχωρῇς ἀπὸ ἀνάγκη καὶ ἀπὸ βία, θὰ συγχωρε-
θῇς. Ἄν ὅμως νικίεσαι ἀπὸ ἀναμελία κι' ἀπὸ ἀδιαφορία, δὲν θὰ
συγχωρηθῇς.

* * *

Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς τὸ ἐξετάσωμε τὸ πρᾶγμα αὐτό· ποιὸ ἀπὸ τὰ
δύο εἶναι σωστό· ἀπὸ ἀνάγκη δηλαδὴ καὶ στανικὰ μας πέφτομε στὴν
ἀμαρτία ἢ ἀπὸ τὴν μεγάλη μας ἀδιαφορία κι' ἀναμελία ;

Ὁ νόμος λέει· «οὐ φονεύσεις». Ποιὸς σ' ἀναγκάζει καὶ ποιὸς σὲ
βιάζει σ' αὐτό ; Γιατὶ τὸ νὰ σκοτώνῃς, εἶναι χωρὶς ἄλλο βιαιότητα.
Γιατὶ ποιὸς ἀπὸ μᾶς θὰ προτιμοῦσε νὰ βυθίσῃ τὸ σπαθὶ του στο

παρουσία των, τὰ ἁγιασμένα χέρια, ἀπ' τὰ ὁποῖα πέρασε ἡ σκυτάλη
τῆς ἱεραῆς μας παραδόσεως, τοὺς ἀγνοὺς ἀθλητὰς τῆς πίστεως, τὰ ἀγνὰ
πρότυπα τῆς «καινῆς» ζωῆς. Κι' ἀκόμα, ἀναζητῶ στὸ πρόσωπό
των τοὺς μεσίτες. Τοὺς δικούς μου καὶ τοὺς ποιμνίου μου.

Στὴν ἀγία μητέρα σου στρέφομαι μὲ τοὺς ἀδελφούς μου πι-
στούς καὶ τῆς λέω : «Ὅτι οὐκ ἔχομεν παρησίαν διὰ τὰ πολλὰ
ἡμῶν ἀμαρτήματα, σὺ τὸν ἐκ σοῦ γεννηθέντα δυσώπησον, Θεοτόκε
Παρθένε. Πολλὰ γὰρ ἰσχύει δέησις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπό-
του».

Καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους σου ἀπευθύνω τὴ θερμὴ ἱκεσία : «Ἁγιοὶ
τοῦ Θεοῦ πρεσβεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν».

Δέξου, Κύριε, τὴν πρεσβεία τῆς μητρὸς σου καὶ τῶν ἁγίων
σου.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΓΚΑΤΖΙΡΟΥΛΗΣ
Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

λαιμό του ἀδελφοῦ του καὶ νὰ αἱματώσῃ τὰ χέρια του; Οὔτε ἓνας. Βλέπεις πὼς τ' ἀντίθετο συμβαίνει, κι' ὅτι ἡ ἀμαρτία μᾶλλον σ' ἀναγκάζει καὶ σὲ βιάζει. Γιατί ὁ Θεὸς ἔβαλε μέσα στὴν ὑπαρξή μας συμπόνια, ὥστε ν' ἀγαπιώμαστε μεταξύ μας· ἄ'Επειδὴ κάθε ζῶο—λέει—ἀγαπᾷ τ' ὅμοίό του, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἀδελφό του»¹. Βλέπεις ὅτι ἔχομε μέσα μας ἀπὸ τὴ φύση σπέρματα καὶ κλίση πρὸς τὴν ἀρετὴ; Ἄφύσικα εἶναι τὰ σπέρματα τῆς κακίας. Ἄν δὲ κυριαρχοῦνε περισσότερον αὐτά, εἶναι τοῦτο ἀπόδειξη τῆς μεγάλης μας νοηρότητας. Ἐέρουν καὶ οἱ νόμοι νὰ συγχωροῦνε αὐτοὺς ποὺ κάνουν τὸ κακὸ ἀπὸ ἀνάγκη· μᾶλλον ὅμως κανένα κακὸ δὲν γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη, ἀλλὰ διὰ γίνονται ἀπὸ ἀποκοιτία. Γιατί δὲν ἔπλασε ὁ Θεὸς τέτοια τὴν φύση μας, ὥστε νὰ κἀν μοιραίως κι' ἀπὸ ἀνάγκη τὸ κακὸ· ἐπειδὴ, ἂν συνέβαινε κάτι τέτοιο δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ Κόλαση. Γιατί κι' ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπαιτοῦμε λόγο γιὰ καθετὶ ποὺ γίνεται ἀπὸ βία κι' ἀπὸ ἀνάγκη· κι' αὐτὲ βέβαια κι' ὁ Θεός, ποὺ εἶναι τόσο φιλόανθρωπος κι' ἀγαθός.

* * *

Ἄλλὰ μήπως καὶ τὸ νὰ κλέβῃ κανεὶς, εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης; —Ναί, θὰ μ' ἀπαντοῦσε κανεὶς· γιατί ἡ φτώχεια τὸ κάνει αὐτό.—Ἡ φτώχεια μᾶς ἀναγκάζει μᾶλλον νὰ δουλεύωμε, κι' ὄχι νὰ κλέβωμε. Κάνει λοιπὸν τὸ ἀντίθετο. Ἡ κλεψιὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τεμπελιάς· ἡ δὲ φτώχεια δὲν ἔχει φυσικὸ τῆς νὰ γεννᾷ τὴν ἀργία, ἀλλὰ τὴν φιλοπονία. Ὡστε καὶ ἡ κλεψιὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμελιᾶς. Κι' αὐτὸ θὰ τὸ καταλάβῃς πολὺ καλὰ κι' ἀπὸ τοῦτο. Γιατί, πές μου, τί πρᾶγμα ὑπάρχει ποὺ νᾶναι δυσκολώτερο καὶ σιχαμερώτερο, ἀπὸ νὰ ξαγρυπνᾷς καὶ νὰ τριγυρνᾷς τίς νύκτες, καὶ νὰ τρυπᾷς τείχους, καὶ νὰ βαδίζῃς μέσα στὸ σκοτάδι, καὶ νᾶναι ἡ ψυχὴ σου στὸ στόμα σου, καὶ νᾶσαι ἕτοιμος νὰ κἀνῃς φονικό, καὶ νὰ τρέμῃς, καὶ νὰ πεθαίνῃς ἀπὸ τὸν φόβο σου, ἀντὶ νᾶχῃς τὸν νοῦ σου στὴν καθημερινὴ σου δουλειὰ καὶ νὰ χαίρεσαι μὲ ἀσφάλεια τὴν ζωὴ σου; Τὸ τελευταῖο αὐτὸ εἶναι εὐκόλο· κι' ἐπειδὴ εἶναι εὐκόλο οἱ περισσότεροι κάνουν αὐτό, κι' ὄχι ἐκεῖνο.

Βλέπεις, πὼς ἡ ἀρετὴ μὲν εἶναι τὸ φυσικὸ, τὸ ἀφύσικο δὲ κακία· ὅπως καὶ ἡ ἀρρώστεια καὶ ἡ ὑγεία; Καὶ ποῖος μᾶς βιάζει ἀκόμα στὸ νὰ λέμε ψέμματα καὶ στὸ νὰ ἐπιποροῦμε; Κανεὶς δὲν μᾶς ἀναγκάζει σ' αὐτό, ἀλλὰ μονάχοι μας καὶ θεληματικὰ μας προχωροῦμε καὶ σ' αὐτό.—Γιατί δὲν μᾶς πιστεύουν, μ' ἀπαντᾷ κάποιος.—Ναί, δὲν μᾶς πιστεύουν, ἐπειδὴ τὸ θέλωμε. Γιατί θὰ μπορούσαμε νὰ μᾶς πιστεύουν περισσότερο ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα μας, παρὰ ἀπὸ τοὺς ὅρκους. Γιατί, σ' ἐρωτῶ νὰ μοῦ εἰπῆς, γιατί

1. Ἐκκλ. γ' 19.

μερικούς δὲν τοὺς πιστεύομε οὔτε κι' ὅταν παίρνουν ὄρκο, κι' ἄλλους τοὺς πιστεύομε σωστοὺς καὶ ἀληθινοὺς καὶ χωρὶς ὄρκο. —"Ἄν τὸ βεβαιώσῃ ὁ τάδε—λέει κάποιος—τὸν πιστεύω καὶ χωρὶς ὄρκο· σὲ σένα ὅμως δὲν ἔχω καμμιά πεποίθησι, ἔστω κι' ἂν ὀρκισθῆς. "Ἄρα λοιπὸν ὁ ὄρκος εἶναι περιττός· καὶ μᾶλλον εἶναι αὐτὸ ἀπέδειξῃ ἀπιστίας, παρὰ ἐμπιστοσύνης. Γιατί μὲ τὸ νᾶσαι εὐκολοστοὶ νὰ ὀρκισθῆς, δὲν ἀφήνεις τὴν ἐντύπωσι, πὼς ἔχεις εὐλάβεια. "Ὡστε αὐτὸς ποὺ κάνει ὑπερβολικὴν χρῆσιν τοῦ ὄρκου διαρκῶς, πουθενὰ δὲν τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη ἀνάγκη ὁ ὄρκος· αὐτὸς ὅμως ποὺ σὲ καμμιά περίστασι δὲν τὸν μεταχειρίζεται, αὐτὸς ἀπολαβαίνει τὴν ἀνάγκην του. Χρειάζεται λοιπὸν ὄρκος, γιὰ νὰ γίνεταί κανεὶς πιστευτός; Καθόλου· γιατί βλέπομε, πὼς αὐτοὶ δὲν ὀρκίζονται πιστεύονται περισσότερο.

* * *

Ἄλλὰ σ' ἐρωτῶ· μήπως εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης τὸ νᾶναι ὑβριστής;—Ναί, μ' ἀπαντᾷ· γιατί ὁ θυμὸς μας βγάζει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ μᾶς ξανάβει, καὶ δὲν ἀφήνει τὴν ψυχὴ μας νᾶναι ἥρεμη. Τὸ νὰ ὑβρίξῃς καλὴ μου ἄνθρωπε, δὲν εἶναι τοῦ θυμοῦ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ τῆς μικροψυχιάς. "Ἄν ἦτανε τοῦ θυμοῦ, ὅλοι ὕσσοι θυμώνουν, δὲν θὰ σταματοῦσαν ἀπὸ τὸ νὰ ὑβρίζουν. Θυμώνομε, ὄχι νὰ ὑβρίζωμε τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ γιὰ νὰ φέρνωμε στὸν ἴσιον δρόμον τοὺς ἁμαρτωλοὺς, γιὰ νὰ ἐπαναστατοῦμε, καὶ γιὰ νὰ μὴν εἶμαστε ἀκαμάτες. Ὁ θυμὸς εἶναι μέσα μας σὰν ἓνα κεντρί, γιὰ νὰ τρίζωμε τὰ δόντια μας κατὰ τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ μᾶστε ἐπιθετικοὶ ἐναντίον του, κι' ὄχι γιὰ νὰ πολεμοῦμε μεταξὺ μας. "Ἐχομε ὄπλα, ὄχι γιὰ νὰ μαχώμαστε πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ γιὰ νὰ μεταχειριζώμαστε τὶς πανοπλίας ἐναντίον τοῦ πραγματικοῦ ἐχθροῦ. Ἄνάβεις καὶ θυμώνεις εὐκολα; Ν' ἀνάβῃς καὶ νὰ θυμῶνῃς μὲ τὶς ἁμαρτίες σου· νὰ μαλλῶνῃς τὴν ψυχὴ σου· νὰ μαστιγῶνῃς τὴν συνείδησίν σου· νᾶσαι σκληρὸς κριτὴς καὶ πικρὸς δικαστὴς στὶς ἁμαρτίες σου. Αὐτὸ εἶναι τὸ κέρδος τῆς ὀργῆς. Γι' αὐτὸ μᾶς τὴν ἔβαλε μέσα μας ὁ Θεός.

* * *

Ἄλλὰ μήπως εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης ἡ ἀρπαγὴ; Γιατί, πές μου, ποῖος μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀρπάζωμε; ποῖος μᾶς βιάζει σ' αὐτό;—Ἡ φτώχεια, λέει κάποιος· κι' ὁ φόβος μήπως μᾶς λείψουν τὰ χρειαζόμενα.—Μὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πρέπει ν' ἀρπάξῃς· γιατί ὁ τέτοιος πλοῦτος δὲν εἶναι ἀσφαλισμένος. Καὶ σὺ κάνεις τὸ ἴδιον πρᾶγμα, σὰν κάποιος ποὺ θὰ τὸν ρωτοῦσανε, γιατί θεμελιώνει τὸ σπίτι του ἐπάνω στὸν ἄμμο· καὶ θᾶλεγε, ὅτι τὸ θεμελιώνει γιὰ τὸ κρῦο καὶ γιὰ τὴν βροχὴ. Μὰ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον

δὲν θάπρεπε νὰ τὸ θεμελιώνῃ στὴν ἄμμο· γιατί τὰ τέτοια σπίτια τ'ἀναποδογυρίζει γρήγορα καὶ ἡ βροχὴ καὶ οἱ ἀγέροντες καὶ οἱ οἱ ὑγρασίες. Ὡστε, ἂν θέλῃς νᾶσαι πλούσιος, νὰ μὴν εἶσαι πλεονέκτης. Ἐάν θέλῃς ν' ἀφήσῃς στὰ παιδιὰ σου πλοῦτο, ἀπόκτησε δίκαιο πλοῦτο, ἂν βέβαια ὑπάρχῃ κάποιος ποῦ νᾶναι τέτοιος· γιατί αὐτὸς μένει, κι' αὐτὸς εἶναι βέβαιος καὶ σίγουρος. Αὐτὸς ὅμως ποῦ δὲν εἶναι δίκαιος, γρήγορα χάνεται καὶ καταστρέφεται. Πές μου λοιπόν, θέλεις νᾶσαι πλούσιος, καὶ γι' αὐτὸ παίρνεις τὴν περιουσία τῶν ἄλλων; Κι' ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι πλοῦτος· ἀλλὰ πλοῦτος εἶναι νὰ ὀρίξῃς τὰ δικά σου. Αὐτὸς ὅμως ποῦ ἔχει στὴν κατοχὴ του ξένα πράγματα, ποτὲ του δὲν θὰ τὸ κατώρθωνε νᾶναι πλούσιος. Γιατί μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, κι' αὐτοὶ ποῦ μεταποιοῦνε τὰ μεταξωτά, θάτανε πλουσιώτεροι κι' εὐπορώτεροι ἀπὸ ἔλους· ἂν καὶ τὸ κέρδος τελικὰ σ' αὐτοὺς καταλήγει· κι' ὅμως δὲν τοὺς λέμε πλούσιους. Γιὰ ποῖο τέλος πάντων λόγῳ; γιατί ἔχουνε στὴν κατοχὴ τους ξένα πράγματα. Ἐπειδὴ κι' ἂν ἔχουνε στὴν κατοχὴ τους τὰ ὑφάσματα, ἢ ἀξία τους ὅμως δὲν τοὺς ἀνήκει· μὰ κι' ἂν τοὺς ἀνῆκε αὐτὸς ὅμως δὲν εἶναι πλοῦτος. Ἐάν δὲ αὐτὰ ποῦ ἔχομε μὲ συμβόλαια στὰ χέρια μας δὲν μᾶς κάνουν πλούσιους, ἐπειδὴ γρήγορα μᾶς φεύγουν αὐτὰ ἀπὸ τὴν κατοχὴ μας, πῶς μπορεῖ νὰ μᾶς κάνουν πλούσιους αὐτὰ ποῦ ἔχομε ἀπὸ ἀρπαγῆς; Ἐάν ὅμως θέλῃς ὅπωςδὴποτε νὰ γίνῃς πλούσιος, (γιατί σ' αὐτὸ δὲν σ' ἀναγκάζῃ κανεὶς), ποῖο εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θέλεις ν' ἀπολαύσῃς περισσότερο; Εἶναι φυσικό, πῶς θέλεις ζωὴ μακρύτερη. Κι' ὅμως οἱ τέτοιοι γίνονται καὶ λιγόχρονοι. Γιατί συχνὰ καὶ γιὰ τιμωρία τῆς πλεονεξίας τους καὶ τῆς ἀρπαγῆς τιμωροῦνται μὲ πρόωρο θάνατο γιὰ νὰ μὴν ἀπολαύσουν τὴν περιουσία τους παρὰ λιγιστὸ μονάχα καιρὸ καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον, κερδίζοντας τὴ φωτιὰ τῆς Κόλασης. Καὶ πολλές φορές, ἀρρωστῶντας ἀπὸ τίς τροφῆς κι' ἀπὸ τοὺς κόπους κι' ἀπὸ τίς φροντίδες πάνε χαμένοι.

* * *

Καὶ θάθελα νὰ μάθω γιὰ ποῖο λόγον καταβάλλον τόσες φροντίδες οἱ ἄνθρωποι γιὰ ν' ἀποκτήσουν πλοῦτη· Κι' ὅμως ὁ Θεὸς γι' αὐτὸ ἔβαλε μέτρα καὶ ὅρια στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ μὴν ἔχομε δηλαδή καμμιά ἀνάγκη στὸ νὰ πλουτίζωμε διαρκῶς· ὥρισε π.χ. νὰ ντυνῶμαστε μ' ἓνα ἢ μὲ δύο τὸ πολὺ φορέματα καὶ νὰ ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ περιττὰ πράγματα γιὰ νὰ στεγασθοῦμε. Γιὰ ποῖο λόγῳ λοιπόν θέλομε τίς ἀμέτρητες φορεσιῆς, ποῦ τίς τρώει ὁ σκόρος; Ὑπάρχει καὶ γιὰ τὸ φαγητὸ μας ὅριο· κι' αὐτὸ ποῦ παίρνομε περίσσιο, φέρνει τὸν ὄλεθρο ἀναγκαστικὰ σὲ κάθε ζῶο. Γιὰ ποῖο λόγῳ νὰ διατηροῦμε ἀγέλες καὶ κοπάδια καὶ νὰ σφάζωμε τὰ ζωντανὰ; Ἐπὶ μιὰ στέγην ἔχομε ἀνάγκη· πρὸς τί λοιπόν οἱ αὐλὲς καὶ

Η ΧΑΡΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥΛΟΝ

Β' ΑΝΑΦΑΙΡΕΤΗ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΧΑΡΑ

Κάθε ἀναγεννημένη ψυχή κατέχει παντοτεινὰ τὸν εὐχυμο κι' ἀρωματώδη καρπὸ τῆς χαρᾶς. Ὁ Χριστὸς βεβαιώνει, πῶς «τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐ δεῖς αἶρειν ἀφ' ὑμῶν» (Ἰωάν. 15' 22). Ἡ καρδιά σας, ὅταν πιστεῦν σταθερὰ σέ μένα, καὶ παρουσιάζει τοὺς καρποὺς τοῦ Πνεύματος, πού εἶναι «ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε', 22-23), θὰ ξεχειλίζη ἀπ' τὴν ὑπέρτατη χαρὰ Μου, πού δὲν μπορεῖ νὰ σᾶς τὴν ἀφαιρέση κανεὶς. Μὰ κανεὶς!

Ἔτσι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς γνωρίζει, κατὰ τρόπο ἀδιάψευστο, ὅτι ἡ χαρὰ πού δίνει Αὐτός, ἡ χαρὰ τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, εἶναι ὀλότελα ἀναφαιρέτη! Αὐτὸ διδάσκει κι' ἔμπρακτα ἀποδεικνύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

1. Στὶς θλίψεις.

Οἱ θλίψεις προέρχονται εἴτε ἀπὸ ἀνέχειες εἴτε ἀπὸ ἀρρώστειες. Πῶς - λένε πολλοί - πῶς θέλετε νᾶχουν χαρὰ πάμπτωχοι ἄνθρωποι καὶ δυστυχισμένοι, ἀφοῦ δὲν ἔχουν ψωμί νὰ φᾶνε μήτε ροῦχο νὰ φορέσουν, καὶ γυρίζουν στὸ δρόμο σὰν τὴν ἔρημη κατάρτα; Πῶς νὰ χαμογελάσουν τὰ χεῖλη ἄλλων, πού ἔναι ἀρρωστοί, ἀθεράπευτοι, καὶ στεροῦνται κι' αὐτὰ τὰ φάρμακά τους;

τὰ πολυτελέστατα σπίτια; Ἀπογυμνώνεις λοιπὸν τοὺς φτωχοὺς, γιὰ νὰ κατοικήσουν σ' αὐτὰ κουροῦνες καὶ γεράκια; Πολλὲς φορές μερικοὶ σέ τόπους, πού δὲν τοὺς εἶδανε ποτέ τους, κτίζουν οἰκοδομές, πού ξαστράφτουν ἀπὸ μαρμαροκολῶνες κι' ἀπὸ πέτρες πολυτιμες (γιατὶ τί βάζει ὁ νοῦς σου, πού δὲν τὸ μηχανεύθησαν;); κι' οὔτε αὐτοὶ τίς ἐχάρηκαν οὔτε καὶ κάποιοι ἄλλοι· γιατί ἡ ἐρημιὰ δὲν τοὺς τραβᾷ γιὰ νὰ πᾶνε ἐκεῖ κι' ὅμως οὔτε κι' ἔτσι παραιτοῦνε τὸν σκοπὸ τους. Βλέπεις λοιπὸν, πῶς οὔτε γιὰ χρηματισμὸ δὲν γίνονται αὐτὰ; Ἀλλὰ γιὰ ὅλα τους μιὰ εἶναι ἡ αἰτία ἡ λιγομυαλιά, καὶ ἡ ἐπιπολαιότητα, καὶ ἡ ματαιοδοξία· πού, σᾶς παρακαλῶ, νὰ τὴν ἀποφεύγωμε· γιὰ νὰ μπορέσωμε, ἔτσι, ἢ ἀποφύγωμε καὶ τ' ἄλλα κακὰ καὶ ν' ἀπολαύσωμε τ' ἀγαθὰ, πού ὁ Χριστὸς τὰ ὑποσχέθηκε σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀγαποῦν καὶ γιὰ νᾶναι δοξασμένο τ' ὄνομά του.

Ναί. Κανείς δὲν ἀντιλέγει. Ὑπάρχει, καὶ θὰ ὑπάρχη πάντοτε, ἀνέχεια καὶ δυστυχία στὸν κόσμον, μὲ ἄμεση συνέπεια τὴν ἀφόρητη στενοχώρια. Τὸ λέει καὶ ὁ Χριστός. «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε» (Ἰωάν. 15', 33). Εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ στενοχώρια κι' ἡ κατὰθλιψί σας στὴ ζωὴ. Ἄλλ' ὅποιοι εἶναι ἀληθινὰ χριστιανός, δηλαδή ἔχει ἀναγεννηθῆ πνευματικά, καὶ ζῆ μέσα στὴ ἀπλετη χάρι τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπελπίζεται ὀλότελα. Δὲν τὰ χάνει καθ' ὀλοκληρίαν. Δὲν νοιώθει μέσα του καὶ γύρω ἐρημιά. Καὶ δὲν φθάνει ποτὲ στὸν ἀναδρο κι' ἀπάνθρωπο τερματισμὸ τῆς ζωῆς του. Γιατὶ ὄραματίζεται τὴ χαρὰ καὶ τὸ θρίαμβο, ποὺ ἀναμφισβήτητα θ' ἀκολουθήσῃ. Ὑστερα ἀπ' τὸ Γολγοθᾶ ἔρχεται ἡ Ἀνάστασις. Ὁ Χριστὸς συνεπλήρωσε τὸ «θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκησα τὸν κόσμον». Κι' ὁ ἴδιος κάθε φορὰ μᾶς γίνεται «συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει» (Ἀποκ. α', 9).

Ὁ Παῦλος - ιδέστε τον - πάσχει διαρκῶς ἀπὸ ἄγνωστη πάντως σὲ μᾶς μέχρι σήμερα, ἀλλ' ἀνίατη, ἀρρώστεια. Τὸ λέει ὁ ἴδιος: «ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί» (Β' Κορινθ. 1β', 7). Εἶναι ἀφάνταστη ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ ὀδύνη του γι' αὐτό. Καὶ γιὰ ν' ἀπαλλαγῆ, τρεῖς φορές παρεκάλεσε τὸν Κύριο, χωρὶς ὅμως ἀποτελεσμα. Ἡ ἀπάντησις ποὺ τοῦ δόθηκε ἦταν: «Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου». Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις ποὺ σοῦ δίνω. Γιατὶ ἡ δική μου δύναμις ἀναδεικνύεται τέλεια, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθενής, καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσί μου κατορθώνει μεγάλα καὶ θαυμαστά (Αὐτόθι 8).

Ἔτσι ὁ μέγας Παῦλος ὑποκλίνεται μπροστὰ στὴ θεία βουλή. Ζέρει πῶς, ὅταν κατακρινόμαστε ἀπ' τὸν Κύριο μὲ ἀρρώστειες, παιδαγωγικὰ μᾶς τιμωρεῖ γιὰ νὰ διορθωθοῦμε καὶ νὰ μὴ κατακριθοῦμε στὴν μέλλουσα ζωὴ μὲ τὸν κόσμον ποὺ ζῆ μακριὰ ἀπ' τὸ Θεὸ (Α' Κορινθ. 1β', 32). Ἡ ζητεῖ μὲ τὴν δοκιμασία μας ν' ἀποδειχθῆ ἡ πίστις μας, καὶ νὰ γίνῃ πιὸ καυτερός ὁ ζῆλος μας ὥστε νὰ φανοῦμε ἀξιοί Του καὶ νὰ γίνωμε καλλίτεροι. «Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει» (Ἐβρ. 1β', 6). Πάντως ποτὲ δὲν παραπονήθηκε. Ἄλλ' οὔτε κι' ἡ χαρὰ ποὺ πλημμύριζε τὴ ψυχὴ του μειώθηκε. Ἀπεναντίας τὸν βλέπομε νὰ καυχᾶται γιὰ τὶς θλίψεις του. Νὰ τί γράφει: Πάρα πολὺ εὐχαρίστως καὶ περισσότερο θὰ καυχῶμαι στὶς ἀρρώστειές μου, γιὰ νὰ κατοικήσῃ μέσα μου ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ εὐφραίνομαι καὶ χαίρω στὶς ἀρρώστειες, στὶς βρυσιές, στὶς ἀνάγκες, στὶς στενοχώριες, ὅταν αὐτὰ ὅλα τὰ ὑποφέρω γιὰ τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. «Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατὸς εἶμι» (Αὐτόθι 9-10). Γιατὶ, «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι μὲ Χριστῷ (Φιλιπ. δ', 13). Ἄλλοῦ τὸ δικαιολογεῖ καλλίτερα, γράφοντας: «Καυχόμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν». Αἰσθανόμαστε καύχησιν, χαράν, στὶς διάφορες θλίψεις μας,

γιατί γνωρίζομεν πώς ἡ θλίψις παράγει σιγά - σιγά σάν μόνιμο ἔργο τὴν ὑπομονή, ἡ ὑπομονὴ δημιουργεῖ τελείαν ἀρετὴν δοκιμασμένην κι' αὐτὴ τὴν ἀκλόνητη ἐλπίδα στὸ Θεό, ἡ ὁποία δὲν ντροπιάζει μὲ διάψευσι αὐτὸ πού τὴν ἔχει (Ρωμ. ε', 3-5).

Ἄλλ' ὁ Παῦλος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, ἀντιμετώπιζε καὶ τὴν ἀνέχεια. Δὲν εἶχε καμμιά οἰκονομικὴ ἄνεσι. Ἦταν πτωχός. Ἡ ἔνδεια κι' οἱ στερήσεις ἦταν ἀχώριστοί του σύντροφοι. Ἄλλ' ἡ πτωχεία του δὲν τοῦ στεροῦσε, οὔτε τοῦ ἐμετρίαζε καθόλου, τὴν ἀπλετη χαρὰ τῆς ζωῆς, μήτε ἐπηρέαζε τὴν ψυχικὴ του διάθεσι. Γιατί, μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε πλοῦτο ὑλικό, εἶχε ὅμως ἀνεκτίμητο πλοῦτο ψυχικό. Κουραζόταν βέβαια τὶς νύκτες, ἀσκώντας τὸ ἔργο τοῦ σκηνοποιοῦ. Κατῶρθωνε ἔτσι νὰ ἐξασφαλίζῃ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ. Εἶχε αὐτάρκεια. Κι' ἔγραφε: Γνωρίζω νὰ ὑπομένω τὶς ταπεινώσεις τῶν στερήσεων· γνωρίζω καὶ νὰ μὴ τὸ παίρνω ἐπάνω μου, ὅταν ἔχω περισσά. Σὲ κάθε περίπτωση καὶ σὲ κάθε τὶ πού μου συμβαίνει, ἔχω μάθει τὸ μυστικό καὶ νὰ χορταίνω καὶ νὰ πεινῶ, καὶ νὰ κάνω καλὴν χρῆσιν, ὅταν τὰ ἔχω ἄφθονα, καὶ νὰ ὑπομένω μ' εὐχαρίστησι τὴν στέρησι. Τὰ πάντα κατορθώνω μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ (Φιλιπ. δ', 11-12). Συμπέρασμα: «Ἐχοντες - λέγει - διατροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθυσόμεθα» (Α' Τιμοθ. ζ', 8). «Οὐ γὰρ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Ρωμ. ιδ', 17).

2. Στους διωγμούς.

Πόσα καὶ πόσα δὲν παρουσιάζει ἡ ζωὴ! Ὅταν κανεὶς κάνῃ τὸ καθήκον του, ὅταν ἀγωνίζεται γιὰ κάποιο τρισάγιο ἰδανικό, κι' ὅταν εἶναι κατάκαρπος ἀπὸ ἔργα ἀγαθὰ, κοινῆς ὠφελείας, τὶ πίκρες καὶ τὶ διωγμούς, ἀπὸ φθόνου καὶ ἐμπάθεια ὠρισμένων καιροσκοπῶν, δὲν συναντᾷ στὸ διάβα του! Ναί. Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ εἶπε ὁ γλυκύτετος Διδάσκαλός μας. «Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰωάν. ιε', 20). Ἄλλὰ κι' ὁ Παῦλος τὸ τονίζει. «Καὶ πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται»· διότι κακοὶ καὶ κακόπιστοι ἄνθρωποι, ἄνθρωποι διεφθαρμένοι, πού μισοῦν καὶ καταδιώκουν τοὺς εὐσεβεῖς ἐργάτας τοῦ ἀγαθοῦ, ἄνθρωποι συμφεροντολόγοι καὶ ἀπατεῶνες, θάπροχωρήσουν στὸ χειρότερο καὶ θὰ πλανοῦν τοὺς ἄλλους μὲ ψευδολογίες, ἀλλὰ θὰ πλανῶνται ἑλεεινὰ κι' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι (Β' Τιμοθ. γ', 12).

Πάντοτε οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀλήθειας, τῆς ἀρετῆς, τῶν καλῶν ἔργων θὰ διώκωνται σκληρά. Κοινὸς ὁ κλήρος. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἀδιάφορο γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ πιστοὺς. Μὲ ψυχραιμία καὶ καρτερικότητα ἀντιπαρέρχονται ὅλα, κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις,

δυσμενῆ καὶ πικρόχολα σχόλια - εἰρωνεῖες, ἀνίερες ἐπιθέσεις καὶ διώξεις, ταλαιπωρίες, δοκιμασίες. Ὅλα αὐτὰ εἶναι εὐσημα, τίτλοι τιμῆς, μέσα αὐξήσεως τῆς χαρᾶς, ὅταν συμβαίνουν γιὰ τ' Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ «μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσι ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἑμοῦ» (Ματθ. ε', 11).

Ὁ Παῦλος σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του ἐγνώρισε κί' ἐγεύθηκε πάμπολλους διωγμούς. Κί' ἄλλοτε γράφει, πῶς ἐγιναν - ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι - «θέατρον τῷ κόσμῳ», θέαμα στοὺς ἀγγέλους ποὺ τοὺς θαυμάζουν, καὶ θέαμα στοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς περιφρονοῦν καὶ τοὺς χλευάζουν. Θεωρήθηκαν, γιὰ τ' Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀνόητοι καὶ βλάκες! Νομίσθηκαν ἀσθενεῖς, καὶ γι' αὐτὸ κατεδιώκοντο σκληρὰ παντοῦ. Κί' ἦταν σάν ἄτιμοι καὶ περιφρονημένοι! Ἐπεινούσαν, ἐδιψοῦσαν, ἐκρύωναν. Ἐφθασαν νὰ τοὺς βλέπουν σάν «περικαθάρματα», σκουπίδια τοῦ κόσμου! (Α' Κορινθ. δ', 9-13). Ἄλλοτε πάλι μιλεῖ πρὸ συγκεκριμένα: Δὲν θέλω ν' ἀγνοῆτε τὴ θλίψι, ποὺ μᾶς βρῆκε στὴν Ἀσία. Ἀπ' τὴς ὑπερβολικῆς δοκιμασίας καὶ τοὺς πειρασμούς ἔπεσε ἐπάνω μας τέτοιο βάρος, ποὺ ξεπέρασε ὀλότελα τὴ δύναμί μας, ὥστε κάποια στιγμή ν' ἀπελπισθοῦμε καὶ γι' αὐτὴ τὴ ζωὴ μας. Κί' ἦταν τέτοια τὰ γεγονότα, ὥστε φοβερὰ κινδυνεύαμε, ἐνῶ σὲ σᾶς δινόταν ἡ εἰδήσις πῶς ὁ θάνατός μας εἶναι βέβαιος. Ὁ Θεὸς μᾶς ἐπέτρεπε αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, γιὰ νὰ μᾶς παρέχουν τὴν βεβαιότητα αὐτῆ, γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε πεποίθησι στὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ σ' Ἐκείνον, ποὺ ἀνασταίνει τοὺς νεκρούς. Ἐτσι Αὐτὸς μᾶς ἐγλύτωσε ἀπὸ ἓνα τέτοιο θανατηφόρο κίνδυνο. Κί' ἔχομε σ' Αὐτὸν στηρίξει τὴς ἐλπίδες μας, πῶς καὶ μελλοντικὰ ἔστι θὰ μᾶς προστατεύη πάντοτε (Β' Κορ. α', 8-11).

Διαβάζοντας κανεὶς τὴς ἐπιστολῆς του, καὶ μάλιστα τὴν ὀλοζώντανη περιγραφή τῶν περιπετειῶν καὶ διωγμῶν του, ποὺ κάνει στοὺς Κορινθίους (Β' κεφ. ια', 23-27), δοκιμάζει θαυμασμὸ καὶ κατάπληξι μεγάλη, πῶς ἀνθεξε ὁ μικροσκοπικὸς καὶ πολυβασανισμένος αὐτὸς ἄνθρωπος. Ἐκτὸς ἀπ' τὴς πάμπολλες στερήσεις, ἐκτὸς ἀπ' τοὺς ἐξευτελισμούς, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὴς συκοφαντίες, εἶχε παντοῦ τοὺς σκληροὺς διωγμούς καὶ τοὺς φοβεροὺς κινδύνους, στὴ ξηρὰ καὶ στὴ θάλασσα, στὰ βουνὰ καὶ στὴς πόλεις, ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ τ' ἀνθρώπινα κακοποῖα καὶ μοχθηρὰ στοιχεῖα, ἀπ' τοὺς ὁμοεθνεῖς του καὶ τοὺς ἔθνικοὺς. Πέρασε ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του «ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις». Καὶ ἀπαριθμεῖ: «Ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἔρραβδίστην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα

ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνῶν, κινδύνοις ἐν ἔρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσει, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις».

Θὰ περίμενε καιεῖς, ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ν' ἀποκάμη ὁ Ἀπόστολος, νὰ χάσῃ τὸ θάρρος του, νὰ λιγοψυχίῃ, νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἐντύπωσι ἐνὸς δυστυχισμένου ἀνθρώπου, πού τοῦ ἔλλειπε κάθε κοσμικὴ προστασία καὶ συμπαράστασι, ἢ ἑξωτερικὴ γαλήνη τῆς ζωῆς, ἢ εὐστάθεια κι' ἢ ἀσφάλεια. Πόσο καταπλήσεται ὁμως κάθε μελετητῆς τοῦ Παύλου, ὅταν διαπιστώσῃ, πῶς αἰσθάνεται πάντοτε μιὰ ἀκατάβλητη δύναμι νὰ γιγαντώνῃ μέσα του, ἢ ὅποια ἐξουδετέρωνε ὅλες τὶς θλίψεις τῶν διωγμῶν. Κι' ὅσο πιὸ στενά τὸν περιέσφιγγαν οἱ δοκιμασίαι, ὅσο πιὸ πολβὲς ἦταν οἱ πίκρες, τόσο περισσότερο ξεχείλιζε ἢ χαρὰ στὴ ψυχὴ του. Ἦξερε κι' ἔλεγε, ὅτι τοῦτο, τὸ ν' αὐξάνωνται οἱ θλίψεις μου γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Εὐαγγελίου, θ' ἀποβῆ σὲ μεγάλη μου ὠφέλεια καὶ σωτηρία μου αἰώνια στὸ μέλλον. Ἐπομένως πῶς ὁ μακάριος αὐτὸς ἄνθρωπος νὰ χάσῃ τὴν ψυχικὴ του ἡρεμία, τὴν ἀπροσμέτρητη χαρὰ του; Καὶ πῶς νὰ μὴ συμβουλεύῃ ἐπίμονα τοὺς Κολασσαεῖς (α', 11) νὰ ἴναι πάντοτε ἐνισχυμένοι μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δείχνουν κάθε ὑπομονὴ καὶ μεγαλοψυχία σὲ κάθε ἀδικία καὶ πειρασμό, καὶ νὰ τ' ἀντιμετωπίζουσιν ὅλα μὲ χαρὰν;

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιλ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ ἕκτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», «Ἀδολοσχία Φιλόθεος» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μέρος Β') ὅστις καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεῖα Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα.

(Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

ΤΟ ΣΩΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέγει ὅτι τὸ σύμπαν ἔχει δύο τάξεις ὄντων. Τὰ ἠθικά, τὰ μὲ συνειδησι, σκέψι, ἐλευθερία βουλήσεως. Τοῦτο εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμπαν, τὰ δὲ ἄλλα εἶναι τὰ φυσικά, τὰ ὑλικά, ἐξυπηρητικά τῶν πρώτων.

Ἄκόμη μᾶς ἀνοίγει εὐρύτατον ὄριζοντα. Μᾶς λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχομεν μόνον ἡμεῖς, πού εἴμεθα μιὰ σελίδα τοῦ τόμου τῆς δημιουργίας. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος κόσμος μὲ συνειδησι καὶ αὐτογνωσία. Εἶναι τὸ πνευματικὸν σύμπαν τοῦ ἀοράτου κόσμου, τὸ ὁποῖον δὲν ὑποπίπτει στὶς αἰσθήσεις μας. «Τὰ λογικὰ αὐτὰ δημιουργήματα, ὄντα προικισμένα δι' αὐτεξουσίου δι' ἐλευθέρας ὑποταγῆς τῶν πρὸς τὸν Δημιουργόν των θὰ ἀνεγνώριζαν τοῦτον ἐνσυνειδήτως ὡς Βασιλέα των, καθιστάμενα ἀκοινωνοὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως» καὶ τῆς μακαρίας ζωῆς του... ὡς πνευματικαὶ φύσεις οἱ ἄγγελοι... ἔχοντες ἐξουσίαν καὶ μένιν καὶ προκόπτειν ἐν τῷ ἀγαθῷ», ἀλλὰ «καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον τρέπεσθαι...» (Δογμ. Τρεμπ. Τ. 1 σ. 404, 419). Ἡ Βίβλος μᾶς λέγει ὅτι στὸ ἠθικὸ αὐτὸ σύμπαν ὁ Θεὸς ἔκαμε ἔργον δοκιμασίας. Ἐξεδηλώθη ἡ δρᾶσις ἐλευθερίας τῶν ὄντων αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ ἠθικὸ σύμπαν ἀξιολογεῖται ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑλικὸ τόσο ὅσο μπορεῖ ὁ γαλαξίας καὶ οἱ ἀπλανεῖς νὰ γίνουιν κομμάτια, ἀλλὰ τοῦτο, καὶ ἂν εἶναι γιὰ μᾶς σοβαρὸ γεγονός, γιὰ τὸν Θεὸ ὅμως δὲν εἶναι σοβαρὸ. Στὴ δοκιμασία τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεόν, τμῆμα τοῦ ἠθικοῦ συμπαντος ἀπεκόπη, ἐθολώθη, διεστράφη, καὶ ἀπετέλεσε τὸν ἀνώτερον κόσμον τοῦ κακοῦ. Οὗτοι εἶναι οἱ δαίμονες. Ἡ Γραφή μᾶς ὀμιλεῖ γιὰ τὸν Σατανάν, «έωσφόρον υἱὸν τῆς αὐγῆς» (Ἦσ. ιδ', 12) καὶ ὁ ὁποῖος ἐστασίασε κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξωρίσθη στὴ γῆ. Τοῦτον ἠκολούθησαν καὶ ἄλλα πνεύματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπετέλεσαν τὸν κόσμον τοῦ κακοῦ, «ὅτι οὗτοι ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ», «οὐκ ἐν τῇ κατασκευῇ ἔχοντες τὸ ἀκάθαρτον», «οὐδὲ φύσει πονηροὶ γεγονότες, ἀλλ' ἀγαθοὶ ὄντες καὶ ἐπ' ἀγαθῷ γενόμενοι καὶ μηδὲν ἐν ἑαυτοῖς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ κακίας ἐσχηκότες ἴχουσι», «αὐθαίρετον ὅμως» ἐν αὐτῷ ἔχοντες τὴν ζωὴν καὶ ἐπ' αὐτοῖς κειμένην τὴν ἐξουσίαν ἢ παραμένειν τῷ Θεῷ ἢ ἀλλοτριωθῆναι τοῦ ἀγαθοῦ) οὐκ «έμειναν ἐφ' οἷς αὐτοὺς ἐποίησε καὶ διέταξεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἐνύβρισαν», «έκπεσόντες τῶν οὐρανῶν», εἶναι φρόνημα καθολικὸν καὶ ὁμόφωνον πάντων τῶν Πατέρων

καὶ Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων») (Μ. Βασ. εἰς τὸν Ἡσαΐαν, Δαμασκ. Δογμ. Τρεμπ. Τ1 σ. 443).

Ἡ Γραφή ἔρχεται στὴ σελίδα τοῦ πλανήτου μας καὶ λέγει ὅτι καὶ ἐδῶ ἔγινε δοκιμασία τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ἠθικοῦ σύμπαντος τοῦ πρώτου ἀνθρώπου τοῦ Ἀδάμ. Τὴν κρίσιμο φάσι μᾶς τὴ φανερώσει ἡ Βίβλος μὲ τὸ «δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ» (Γεν. β', 9). Ἐτοποθέτησε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον εἰς ἓνα μεγαλειώδη κήπον τῆς Ἐδέμ σὲ περιβάλλον σχεδὸν μακάριον, ποῦ περιετριγυρίζετο ἀπὸ πᾶν ἀναγκαῖον γιὰ τὴ ζωὴ του, τὴν ὑγεία του καὶ τὴν εὐτυχία του. Τοῦ ἔδωσε δὲ ἐντολὴν νὰ μὴ φάγη ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ πρώτη χαρακτηριστικὴ δρᾶσις ἀπέναντι τοῦ ὄντος, ἡ δοκιμαστικὴ ἐνέργεια. «Ὁ παιδαγωγῶν τὸν Ἀδὰμ Θεὸς ἐκ τῶν πολυπληθῶν δένδρων, τὰ ὅποια ἔθυσεν εἰς τὴν διάθεσιν καὶ χρῆσιν τοῦ πρωτοπλάστου «οὐχ ὡς φθονῶν αὐτῷ» ἀλλ' ἐν πατρικῇ στοργῇ καὶ ἐξ ἀγάπης παρέχων «ὑλὴν τῷ αὐτεξουσίῳ» αὐτοῦ, ὅπως τοῦτο προσλάβῃ μόνιμον καὶ παγίαν τροπὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἐθισθῇ εἰς τὴν ὑπακοήν, «ἥτις διὰ τὰ λογικὰ δημιουργήματα εἶναι πῶς μήτηρ καὶ φύλαξ πασῶν τῶν ἄλλων ἀρετῶν» (Χρυσόστομος), ἐξέλεξε «φυτὸν ὀραίων καρπῶν εὐφορον, ἵνα ἐν τῇ ἀποδοχῇ τοῦ ἡδέως τὸ τῆς ἐγκρατείας καλὸν ἐπιδειξάμενος ὁ Ἀδὰμ καὶ δοκιμαζομένου αὐτοῦ τὸ ὑπήκοον «χωρῆση πρὸς τὴν τελειότητα». Καὶ ἐγνώριζεν μὲν ὁ Ἀδὰμ καὶ πρότερον «ὅτι καλὸν μὲν ἡ ὑπακοή, πονηρὸν δὲ ἡ παρακοή». Ὅτε ὅμως, «τοῦ ξύλου γευσάμενος ἐξεβλήθη τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἐξέπεσε, σαφέστερον ἔμαθε» «δι' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς πείρας» πόσον μακάριον ἦτο ἡ ὑπακοή, καὶ ὅποιας ὀλεθρίας συνεπείας ἐπήγαγεν ἡ παρακοή» (Δογμ. Τρεμπ. Τ. Α' σ. 504).

Ἐκ τῆς βρώσεως ἢ μὴ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ θὰ ἐφαίνετο, ἐὰν ὁ Ἀδὰμ θὰ συγκατετίθετο εἰς τὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν. Τὸ δένδρον τοῦτο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ ἐδόθη τῷ Ἀδὰμ, διὰ νὰ διεγερῇ αὐτῷ τὴν συνείδησιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τοῦ ἐπιτρεπομένου καὶ ἀπηγορευμένου καὶ διὰ νὰ ἀγωνισθῇ οὗτος ἐν ὑπακοῇ τῆς θείας ἐντολῆς. Πρὸ τῆς πτώσεως εἶχον οἱ πρωτόπλαστοι τὴν δυνατότητα τοῦ κακοῦ, τοῦ θανάτου, τῆς νόσου. Μετὰ τὴν πτῶσιν ἀπέκτησαν τὴν ἀναγκαιότητα τούτων» (Γένεσ. Ἰωὴλ Γιαννακοπ. σ. 50). «Οἱ πλωτόπλαστοι, εἶχον τὴν γνῶσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πῶς ἦτο δυνατόν «τούς κατ' εἰκόνα θείαν γεγεννημένους οὐκ ἔχειν διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ; Ἀγαθὸν μὲν φυλάξαι τὴν ἐντολήν. ὀλέθριον δὲ τὸ παραβῆναι. Εἶχον τὴν γνῶσιν, τὴν δὲ πείραν προσέλαβον ὕστερον» (Θεοδώρητος). «Τὶ οὖν ἐστὶ καλόν; ἡ ὑπακοή. Τί δὲ πονηρὸν; ἡ παρακοή» (Χρυσόστομος).

«Ἐν τῇ Ἐδὲμ ὑπῆρχε ἐπίσης τὸ «δένδρον τῆς ζωῆς» (Γεν. β', 9) ποῦ ἐσυμβόλιζε τὴν ἀθανασίαν. «Ξύλον ζωῆς» πορίζον τῷ Ἀδὰμ τὴν ἀθανασίαν, ὡς ἐφαιίνεται οὐ μόνον ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μετὰ τὴν παράβασιν ἐλήφθησαν μέτρα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ Ἀδὰμ «λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται ἰς τὸν αἰῶνα» (Δογμ. Τρεμπ. τ.Α) «ξύλον ζωῆς δυνάμενον διηνεκῆ τὴν ζωὴν προξενεῖν» (Δαμασκηνός). «Τρεῖς δὲ διαφοραὶ ξύλων ἦσαν. Τὸ μὲν ἐδόθη αὐτῷ ἵνα ζῆ, τὸ δὲ ἵνα εὖ ζῆ. Τὸ δὲ ἵνα ἀεὶ ζῆ. Τὰ δένδρα ἵνα ζῆ, τὸ δένδρον τῆς γνώσεως ἵνα εὖ ζῆ καὶ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς ἵνα ἀεὶ ζῆ... Οὐ τὴν γνώσιν ὁ Θεὸς καλύπει τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ θέλει μὴ εἶναι μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν γνώσιν τοῦ κακοῦ... ἵνα μὴ μίσγηται τὸν πονηρὸν μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ» (Σευηριανός).

Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἦτο εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἐδὲμ καὶ ἀπελάμβανε τὴν εὐτυχίαν του, παρήκουσε στὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πειρασθεὶς ἀπὸ τὸν Σατανᾶν μὲ τὴ φωνή του ποῦ ἤκουσε διὰ τοῦ στόματος τοῦ ὄφως (Γεν. γ', 1—15) διὰ τοῦτο ὁ Σατανᾶς καλεῖται καὶ ὁ ἀρχαῖος ὄφιν (Ἀποκ. β', 9). «Ἡ ἀμαρτία τῶν πρωτοπλάστων ὑπῆρξεν ὑποδεεστέρα τῆς τῶν πεσόντων Ἀγγέλων, διότι οἱ πρωτόπλαστοι εἶχον ὀλιγωτέραν γνώσιν τῆς τῶν Ἀγγέλων καὶ ὁ πειρασμὸς τῶν πρωτοπλάστων ἦτο ἐξωθεν, ἐνῶ τῶν ἀγγέλων ἔσωθεν». Ὁ σκοπὸς τοῦ Σατανᾶ ἦτο νὰ βυθίσῃ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν στὸ κακό, γενικὰ δὲ νὰ ἀπολέσῃ σῶμα καὶ ψυχὴν ρίπτοντας τὴ ψυχὴ στὸν Ἄδη. Καὶ ἐδῶ ὁ Σατανᾶς ποῦ εἶχε ὑποσχεθῆ τὴν εὐτυχίαν ἔδωσε τὴ δυστυχία. «Ὅταν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐά ὑπακούσαντες στὴν εἰσῆγησι τοῦ πονηροῦ ἔπεσαν, ἐγνώρισαν διὰ πρώτην φοράν ἐκεῖνο ποῦ εἶναι κακόν. Ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς τους τοὺς ὤθει νὰ φύγουν τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ἀπεσχίσθη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι διεπράχθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ πρώτη σοβαροτάτη ἠθικὴ πράξις, ἡ ὁποία λέγεται ἀποστασία τοῦ ὄντος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Πρᾶξις θεμελιώδης, βασικὴ, ἡ ὁποία δυστυχῶς εἶχε ἀντίκτυπον σ' ἕλην τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ ἄνθρωπος ἐγίνε τότε θνητός, ἐσκοτίσθη τὸ πνεῦμα, ἐθολώθη ἡ καρδιά, ἡ θέλησις ἐξησθένισε, ἔχασε τὴν ἀθωότητα. Ὡς τραγικὴν δὲ εἰκόνα τῆς πνευματικῆς γυμνώσεως ταύτης, γιατί «διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο...» ἔχουν τὴν σωματικὴν των γύμνωσιν (τὴν ὁποίαν πρὶν ἐγνώριζον, ἀλλὰ δὲν ἠσχύνοντο ὡς τὰ μικρὰ παιδιὰ).

ἈΒεβαίως ὁ Θεὸς προέβλεψε τὴν πτώσιν τῶν πρωτοπλάστων... παρεχώρησεν ὅμως αὐτὴν καὶ συνετελέσθη αὐτῇ... Ἡ πτώσις συνετελέσθη οὐχὶ διότι ὁ Θεὸς προκατόρησε ταύτην, ἀλλὰ μόνον καθὼς ὁ Θεὸς προεῖδεν αὐτὴν ὡς ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ περιέλαβε ταύτην εἰς τὸ σχέδιον αὐτοῦ οἰκονο-

ΟΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
 ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ
 «ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ»

Ἡ ἀνενόχλητη γαλήνη.

Ἡ ἀπερίσπαστη ἡσυχία, εἶναι πολὺ προτιμώτερη ἀπὸ τὴν περιφάνεια μέσα στὰ πράγματα τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπερίσπαστη αὐτὴ ἡσυχία ταιριάζει στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει ἐγκράτεια καὶ ποὺ πρέπει ν' ἀποφεύγη τὶς πολυκοσμίες, καὶ τοὺς θορύβους γιὰ ν᾿αἰσθῆ τὸν νοῦ του ἀπερίσπαστο καὶ τὴν καρδιά του ἀτάραχη, γιὰτὶ ἀνάμεσα στὶς πολυκοσμίες ὑπάρχει μεγάλη ἀναταραχὴ καὶ μέσα στοὺς θορύβους οἱ περισπασμοί.

Ὁ βίος ὁ ἡσυχος καὶ ὁ ἀπερίσπαστος εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπὸ τὰ πολλὰ χρήματα. Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος κυνηγᾷ κ' ἐπιδιώκει τὴν ἡσυχία, καὶ τὴν ξεγνοιασιά, καὶ τὴν ἡρεμία,

μήσας τὴν ἐπανόρθωσιν καὶ τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν. Ἐὰν δὲ προελάμβανε τὴν πτώσιν, προδήλως θὰ ἐδέσμευε τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ ἐξεμηδένιζε τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ...)
 (Δογμ. Τρεμπ. Τ 1 σ. 516—7).

Καὶ τώρα ποὺ ἀπεκόπη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὴν παρακοή του, ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἀπειρῶ Του εὐσπλαγγνίᾳ ἀναζητεῖ τὰ πλάσματά του, τοὺς πεπτωκότας—εἶναι ἡ θεία χάρις ποὺ ἀναζητεῖ κάθε ἁμαρτωλὸν καὶ ἐπεμβαίνει γιὰ τὴ σωτηρία του—τοὺς ἀπεκάλυψε τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν γυμνότητά των καὶ τοὺς ἐνέδυσσε μὲ τὸ δερμάτινο ἔνδυμα (ποὺ ἐσήμαινε τὴν ἔκχυσιν τοῦ αἵματος τοῦ ζώου τῆς θυσίας) καὶ εὐαγγελίζεται τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐλεύσεως ἐνὸς Λυτρωτοῦ καὶ τὴν πλήρη κατασυντριβὴ τοῦ Σατανᾶ, «τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφους», ἐξ οὗ καὶ πρωτευαγγέλιον ὠνομάσθη ὁ στίχος αὐτός. Βλέπομεν δὲ ἐδῶ ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἐδὲμ ἐφανερῶθη ὁ Σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος, τὸν ὁποῖον ὑπονοεῖ ἡ προφητεία τοῦ πρωτευαγγελίου (Γεν. γ', 15), καθὼς συνέβη ποὺ συνετρίβη ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ κατεστράφη τελικῶς στὸν Ἄδην (Ἀποκ. κ', 10). Ὁ Θεὸς κατὰ τὸ σχέδιόν του νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν παραλάβῃ μαζί του, ἐργάζεται γιὰ τὴ σωτηρία του. Καὶ προαναγγέλλει διὰ τῆς πλειάδος τῶν Προφητῶν τὸ λυτρωτικὸν σχέδιόν του καὶ προπαρασκευάζει τὴν ἀνατολὴν τῆς νέας καὶ σωτηρίου ἡμέρας μὲ τὰ ὅσα διὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης θεοπνεύστως ἀποκαλύπτονται.

Ἀρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

για να μπορέσει ν' απολαύσει τὴν θεία θεωρία. Ὁ Θεὸς παρακολουθεῖ μὲ ἀγάπη τὸν πρᾶο καὶ γαλήνιο ἄνθρωπο, ποὺ τρέμει γιὰ τὰ λόγια του. Ἡ ἡσυχία γίνεται ἀρχὴ τῆς κάθαρσης στὴν ψυχὴ. Κι' ὅπως τὰ θηρία γίνονται εὐκολοκαταγώνιστα ἂν τὰ τρομάξῃς, ἔτσι καὶ οἱ ἐπιθυμίες, καὶ οἱ λύπες καὶ οἱ φόβοι καὶ τὰ φαρμακερὰ τῆς ψυχῆς μας φίδια, ὅταν μὲ τὴν ἡσυχία τὰ κατευνάσῃς, γίνονται περισσότερο εὐκολοκαταγώνιστα, μὲ τὴν δύναμη τοῦ λόγου.

Ὁ ἡσυχος κι' ἀπερίσπαστος βίος βοηθεῖ γιὰ νὰ γίνουν τέλειοι αὐτοὶ ποὺμποροῦν νὰ φιλοσοφοῦνε. Ὁ Πλούταρχος λέει: «Σοφοῦ ἔοικε χρῆμα τὸ τῆς ἡσυχίας πρὸς ἄλλα καὶ εἰς ἐπιστήμην, φρονήσεως μελέτην· λέγω δὲ οὐ τὴν καπηλικὴν ὡς ἀγοραίαν, ἀλλὰ τὴν μεγάλην, ἣτις ἐξομοιοῖ τῷ Θεῷ τὸν αὐτὸν ἀναλαβόντα. Ὁ ἀπράγμων καὶ ἡσύχιος καὶ κατὰ Θεὸν βίος μακάριος». Εἶναι σοφὸ πρᾶγμα ἡ ἡσυχία καὶ γιὰ τ' ἄλλα καὶ γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ μας συγκρότηση, ποὺ εἶναι μελέτη τῆς φρόνησης. Καὶ δὲν μιλοῦ γιὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς τῶν καπῆλων καὶ τὴν ἀγοραία, ἀλλὰ τὴν μεγάλη, ποὺ ἐξομοιώνει μὲ τὸν Θεὸ αὐτὸν ποὺ τὴν καταπιάνεται. Ἡ ἡσυχὴ καὶ ἡρεμὴ καὶ κατὰ Θεὸν ζωὴ, εἶναι μακάρια.

Αὐτὸς ποὺ κλωθογυρίζει μέσα στοὺς θορύβους καὶ θέλει νὰ γνωρίσῃ τὰ θεῖα καὶ τὰ οὐράνια ξεχνᾷ, πῶς ὅτι σπέρνεται μέσα στ' ἀγκάθια πνίγεται ἀπὸ τ' ἀγκάθια· κι' αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει γαλήνη δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸ «Σχολάστε καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμὶ Θεός», ἡρεμήσετε καὶ γνωρίσετε, ὅτι ἐγὼ εἰμὶ Θεός, λέει ὁ ψαλμὸς.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει γαλήνη καὶ ποὺ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὶς φροντίδες τοῦ κόσμου, αἰσθάνεται τελειότερα τ' ἀγαθὰ τῆς ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς. Μέσα στὴν ἡσυχία καὶ τὴν γαλήνη κατορθώνεται ἡ μετάνοια, καὶ χωρὶς αὐτὴν τίποτα δὲνμποροῦμε νὰ ἐπιτύχουμε· γιὰτὶ εἶναι ἀδύνατο πρᾶγμα στὸν ἄνθρωπο ποὺ πνίγεται μέσα στοὺς θορύβους καὶ τὶς ἀναταραχὰς νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν αἴσθησιν γιὰ τὸ πλῆθος καὶ γιὰ νὰ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἡ ἡσυχία εἶναι ὠφέλιμη, γιὰτὶ βοηθεῖ νὰ σταματήσουν τὰ λογῆς λογῆς κακὰ! Κι' ἂν πάρῃ στὶς προσευχὰς τῆς βοηθῆ τῆς καὶ συνεργῶ τῆς τὶς τέσσερες ἀρετές, τὴν μακροθυμία δηλαδή, καὶ τὴν ταπεινωσύνη, καὶ τὴν ἀγρύπνια, καὶ τὴν ἐγκράτεια, τίποτε δὲν τοὺς γίνεται συντομώτερο, γιὰ νὰ φθάσῃ στὴν ἀταραξία.

Ἡ ἡσυχία φέρνει τὴν σιωπὴ· ἡ δὲ κατάλληλη σιωπὴ ποὺ εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν ὑψηλοτέρων στοχασμῶν, ποὺ τοὺς

γεννᾶ, με τὴν ἀδιάλειπτην κί' ἀπερίσπαστην ἐπικοινωνίαν με τὸν Θεόν.
Ἡ ἡσυχία κάνει τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀκηλίδωτο καθρέπτη, ὅταν συνοδεύεται καὶ με τὴν τέλειαν αὐταπαύρησιν.

Ἡ πνευματικὴ γυμνασία.

Πνευματικὴ γυμνασία εἶναι ἡ ἄσκησις, ποῦ σκοπὸς τῆς ἔχει ν' ἀποκτήσωμε εὐσέβεια. Εἶναι δὲ ὠφελιμώτατη, γιατί ἀποβλέπει στὴν κατάκτηση μακαριότητος καὶ στὸν κόσμον αὐτὸν καὶ στὸν ἄλλον. Καὶ οἱ κόποι ποῦ καταβάλλομε γιὰ ν' ἀποκτήσωμε εὐσέβεια καρπίζουσι μέσα μας τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἀγαλλίασιν.

Ὁ Θεοφύλακτος λέει: «Γύμνασον σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν, τοῦτέστι, πρὸς πίστιν καθαρὰν καὶ βίον ὀρθόν, τοῦτο γὰρ εὐσέβεια· γυμνασίας ἄρα χρεῖα καὶ πόνων διηνεκῶν· ὁ γὰρ γυμναζόμενος, καὶ ἀγῶνος μὴ ὄντος, ἀγωνίζεται ἰδρώτος ἄχρι». Γύμναζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ στήν εὐσέβεια, στήν καθαρὴν δηλαδὴ πίστιν καὶ στὴ σωστὴν ζωὴν, γιατί αὐτὸ εἶναι εὐσέβεια. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γυμναζώμαστε καὶ νὰ κοπιᾶζωμε πάντα μας· γιατί αὐτὸς ποῦ γυμνάζεται, ἔστω κι' ἂν δὲν ἔχη προκηρυχθῆ ἀγῶνας, γυμνάζεται, ὡσὸτου νὰ ἰδρώσῃ.

Ὁ δὲ Κύριλλος τῆς Ἀλεξανδρείας λέει: «Εὐσέβεια καὶ ὁσιότης ἀγαθὰ, ἀλλὰ οὐκ ἄνευ θεραπειῶν Θεοῦ τυχεῖν αὐτῶν δυναμέθα· θεραπεία δὲ ταῖς ἐν πόνοις φιλοτιμία συνεζεύκται». Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀγιότης εἶναι ἀγαθὰ, ποῦ μονάχα ἂν λατρεύωμε τὸν Θεὸ μποροῦμε νὰ τ' ἀποκτήσωμε· ἡ θεία ὁμως λατρεία ἔχει σὰν προϋπόθεσίν της κόπους καὶ τὴν φιλότιμη προσπάθειαν. Οἱ νηστεῖες δὲ καὶ οἱ σκληραγωγίαι καὶ γενικὰ ἡ πνευματικὴ ἄσκησις, εἶναι γυμνασία.

Ἡ γυμνασία ἐπιτυχαίνει καὶ μᾶς γυμνάζει νᾶχωμε ἐπιείκειαν· νᾶμαστε συγκρατημένοι καὶ φρόνιμοι· νὰ συγκρατοῦμε τὸν θυμὸν μας· νὰ δοξάζωμε τὶς ἐπιθυμίας μας· νὰ κάνωμε ἐλεημοσύνας· νᾶμαστε φιλόανθρωποι καὶ γενικὰ νὰ πραγματοποιοῦμε κάθε ἀρετὴν. Ἡ γυμνασία εἶναι μιὰ ἄσκησις στήν ἀρετὴν, ποῦ λαμπρύνει τὸν βίον μας καὶ τὴν διαγωγὴν μας, καὶ ποῦ κατορθώνει, με τὴν συνήθειαν καὶ με τὴν ἄσκησιν, νὰ κάνῃ ἀλυπτότερους τοὺς πόνους ποῦ τυχόν δοκιμάζομε.

Ἡ ἀμέλεια.

Ἡ ἀμέλεια, ὅπως λέει ὁ Ἐπίκτητος, εἶναι ἡ ρίζα ὄλων τῶν κακῶν. Αὐτὴ παραλύει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, φέρνει τὴν ἀδιαφορίαν, γεννᾶ τὴν ἀνία, σκοτίζει τὸν νοῦ, κάνει ἄτονη τὴ σκέψιν,

ἀμαυρώνει τὸ ἠθικὸ κάλλος καὶ σπέρνει ζιζάνια στὴν καρδιά· αὐτὴ γκρεμίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς περιωπῆς του, ἐξασθενίζει τὶς ἠθικὰς του δυνάμεις, φυγαδεύει τὶς ἀρετὲς του, τοῦ δημιουργεῖ κακίες, δίδωχνει τὴν εἰρήνη ἀπὸ τὴν ψυχὴ του καὶ τοῦ φέρνει ἀναταραχές· αὐτὴ εἶναι ἐχθρὴ τῆς εὐτυχίας του καὶ προκαλεῖ τὴν δυστυχία του, τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν τιμὴ του καὶ τοῦ γεννᾷ κατηγορίας· αὐτὴ κάνει ἀνέμελο καὶ φυγόπονον αὐτὸν ποὺ τὸν κυριεύει· τὸν κάνει ἀκόμη καὶ ἀνόητο καὶ παραλογισμένο καὶ ἀναίσθητο καὶ ἄσωτο καὶ φιλήδονο· αὐτὴ τὸν ὀδηγεῖ σὲ κακὰ γηρατεῖα καὶ τὸν ρίχνει στὸν βάραθρο.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀνέμελος εἶναι δυστυχισμένος· γιατί δὲν ξέρει νὰ ζῆ, γιὰ νὰ τελειοποιηθῆ· δὲν αἰσθάνεται πὼς ὁ προορισμὸς του εἶναι νάνεβῆ ψηλά· δὲν καταλαβαίνει, πὼς τὸν κυκλώνουν χίλιες χάρες, ποὺ εἶναι πρόθυμες νὰ τοῦ χαρίσουν κάθε πνευματικὴ χαρὰ κι' ἀρνιέται νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του καὶ νὰ τὶς κυτάξῃ. Δὲν ξέρει πὼς ἡ χαρὰ βρίσκεται μέσα στὸν κόπο καὶ ἡ εὐτυχία μέσα στὴν προσοχὴ καὶ τὴν μελέτη· κι' ἀγνοεῖ, πὼς οἱ δόξες, οἱ τιμὲς καὶ τὰ βραβεῖα βρίσκονται στὴν ἐπιμέλεια, κι' ἦλθε στὸν κόσμον αὐτὸν γιὰ ν' ἀγωνισθῆ· γιατί ἡ ζωὴ εἶναι ἀγώνας γιὰ τὴν ἀρετὴ. Δὲν ξέρει ἀκόμη ὅτι σπεύδει πρὸς τὴν αἰωνιότητα, καὶ ξεχνᾷ πὼς εἶναι ὑπόλογος ἀπέναντι στοῦ θεοῦ του δημιουργοῦ, κι' ὅτι θὰ τοῦ ζητήσῃ, μὲ τόκο καὶ μ' ἐπιτόκιο, τὸ τάλαντο ποὺ ἔκρυψε στὴ γῆ. Λησμονεῖ ἀκόμη, πὼς εἶναι δοῦλος τοῦ Κυρίου, ποὺ πρόκειται νὰ ξανάλθῃ κάποτε σὲ ὦρα ποὺ δὲν τὴν περιμένει. Καὶ ξεχνᾷ ἀκόμη, πὼς τὸν περιμένει μέλουσα ζωὴ καὶ καταδίκη.

Ὁ ἀνάμελος ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἐξάιρεση μοναδικὴ μέσα στὴ ζωὴ, γιατί ἐνῶ ζῆ, δὲν ἔχει ζωὴ.

Γιατὶ ἐνῶ τὰ πάντα γύρω του, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἕως τ' ἀπειροελάχιστα, κινοῦνται, καὶ δροῦν, κι' ἐνεργοῦν, καὶ βαδίζουν, καὶ κάνουν τὸ χρέος τους κι' ἐκπληροῦν τὴν ἀποστολὴ τους, μονάχα αὐτὸς μένει ἀνεργὸς καὶ στάσιμος κι' ἀδιάφορος κι' ἀρνεῖται νὰ κάνῃ τὸ καθῆκόν του καὶ πρὸς τὸν ἑαυτό του, καὶ πρὸς τὸν Θεό, καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους του. Ὁ ἀμελής ἄνθρωπος εἶναι βάρος τῆς γῆς, καὶ εἶναι ἓνας ποὺ ζῆ, μὰ εἶναι νεκρός.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...

ΜΙΑ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΟΥ ΕΦΕΡΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΛΗΣΙ ΜΙΑΣ ΩΡΑΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Τὸ Ζάππειο Παρθεναγωγεῖο τῆς Πόλης

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ. Μὲ τὴν δοξολογίαν αὐτὴν πρὸς τὸν Πλάστη ποῦ ἀνέπεμψαν τὴν νύχτα τοῦ μεγάλου θαύματος τῆς Βηθλεὲμ τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων, συνοδευόμενα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγραυλοῦντας τὴν στιγμὴν ἐκείνην περίρις τοῦ ἱεροῦ Σπηλαίου ποιμένας, ἐκηρύχθη ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ἢ ἔναρξις μιᾶς συγκινητικῆς ἑορτῆς. Στὴν αἴθουσα τοῦ συλλόγου τῶν ἀποφοίτων τοῦ ἀνωτάτου παρθεναγωγείου τῆς Πόλης, τοῦ Ζαππείου. Ἐκατὸν εἴκοσι καὶ πλέον γυναῖκες ἀπόφοιτες ὅλες τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἰδρύματος τῆς βασιλίδος εἶχαν συγκεντρωθῆ εἰς τὴν αἴθουσα αὐτὴ γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς πρωτοχρονιάς καὶ τῆ διανομῆ τῆς αἰθαιόπιπτας, τὴν καθιερωμένη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Τὸ θέαμα καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς συγκεντρώσεως αὐτῆς εἶχαν κάτι τὸ μυσταγωγικόν. Εὐγενικὲς μορφὲς ποῦ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου εἶχε ἀφίσει τὴν σφραγίδα του, κεφάλια ὀλόλευκα ἀπὸ τὸ πασπαλισμα τῶν χιόνων τοῦ χρόνου καὶ φυσιογνωμίαι ἄλλες γεροντότερες καὶ νεώτερες μὲ μιὰ φωτεινὴ ἔκφρασι στὰ μάτια καὶ μὲ ἓνα χαμόγελο ποῦ ἐκάλυπτε τὴν προχωρημένη ἡλικία καὶ τὴν σκληρότητα τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς. Ἡ ἔναρκτήριος δοξολογία ποῦ ἀνέπεμψε μὲ πάλουσα ἀπὸ συγκίνηση φωνὴ ἢ ἐνθουσιώδους πρόεδρος τοῦ συλλόγου καὶ ποῦ τὴν συνόδευσαν φαλλόμενα ἄρμονικὰ τὰ πρωτοχρονιάτικα κάλαντα, εὐρήκε τίς γυναῖκες αὐτῆς τοῦ μεγάλου παρθεναγωγείου τῆς Πόλης σὲ μιὰ εὐλαβικὴ στάσι—ὡς προσευχῆς—καὶ σὲ μιὰ ψυχικὴ ἀνάτασι ὑποβλητικὴ. Αἱ ἀναμνήσεις εἶχαν δημιουργήσει τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς ἑορτῆς καὶ μετέφεραν ἐν καλπασμῶ τὴν σκέψι ὀλοκλήρου τῆς αἰθούσης μακρὰ στὴ βασιλεύουσα καὶ κοντὰ στὸ ἴδρυμα ποῦ ἔζησαν καὶ πολὺ ἐμορφώθησαν θρησκευτικῶς καὶ πνευματικῶς ὀλοκλήρες γυναικεῖαι γενεές. Καὶ μετὰ τὴν πρώτη συγκίνηση καὶ τὴν διανομὴ τῆς πρωτοχρονιάτικης αἰθαιόπιπτας ἐπηκολούθησε ἄλλη συγκίνηση μὲ τὴν ἀναγνώρισι παλαιῶν συμμαθητριῶν τοῦ ἰδρύματος μὲ τοὺς ἀδελφικοὺς ἐναγκαλισμοὺς καὶ τὴν ἀναπόλησιν ἀναμνήσεων ἀπὸ τὴν φοίτησι καὶ τὴ ζωὴ στὸ μεγάλο σχολεῖο, ποῦ ἀνήγειρε ἡ μεγαλοδωρία καὶ ὁ πατριωτισμὸς ἑνὸς μεγάλου εὐπατρίδη καὶ μεγάλου πατριώτη, τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα.

Τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης ἐδόνησε τὶς καρδιές τῶν εὐγενικῶν αὐτῶν γυναικῶν μὲ τὴν προχωρημένη ἡλικία καὶ μαζὶ μὲ τὴν μορφὴ τοῦ Ἡπειρώτου εὐεργέτη καὶ χορηγοῦ, ἐξύπνησαν εἰς τὴν σκέψιν τῶν ὑπερεκατὸ αὐτῶν γυναικῶν τῆς συγκεντρώσεως καὶ αἱ μορφές μεγάλων καθηγητριῶν καὶ διδασκαλισσῶν ποὺ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν τους καὶ ἐθυσίασαν τὰ νειάτα τους σὰν πραγματικὴς ἰέριες στὴν ὑπηρεσία τῆς γυναικείας νεότητος. Ἡ στήλη αὐτὴ εἶχε ἀσχοληθῆ μὲ λίγες γραμμὲς παλαιότερα μὲ τὸν ἱερὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἐθνικὴ ἀπόδοσι τοῦ μεγαλωνύμου αὐτοῦ παρθεναγωγείου τῆς Πόλης. Αἱ παρουσιαζόμεναι ὡστόσο εὐκαιρίες δὲν θὰ πρέπη νὰ ἀφίνουν εἰς τὴν λήθην τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον τοῦ ἰδρύματος αὐτοῦ.

*
* *

Μεγάλες μορφές ἐκκλησιαστικῆς τοῦ κλήρου τοῦ κλίματος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπέρασαν καὶ ἐδίδαξαν ἀπὸ τὶς ἔδρες τοῦ Ζαπτείου. Διότι πρώτη ἀποστολὴ τοῦ ἰδρύματος ἦταν ἡ δημιουργία μιᾶς μορφώσεως καὶ ἐντὸς ἡθους μέσα εἰς ἓνα θρησκευτικὸ περιβάλλον. Κληρονομία τῶν νεανίδων καὶ αὐριανῶν διδασκαλισσῶν καὶ μητέρων ἐστάθησαν πάντοτε αἱ θρησκευτικὲς παραδόσεις Ἐπὶ ὅλες τὶς ἐπαρχίες τῆς παλαιᾶς Τουρκίας καὶ τὶς πλέον ἀπομακρυσμένες κατέφθανον σεμνὲς κόρες ὡς οἰκότροφες τοῦ παρθεναγωγείου αὐτοῦ μαθήτριες καὶ διεσκορπίζοντο ἀνὰ τὴν παλαιὰν ὀθωμανικὴν μεγάλην αὐτοκρατορίαν αἱ ἀπόφοιτοι τῆς Ζαπτείου Σχολῆς, ὡς διπλωματοῦχαι διδασκάλισσαι καὶ ὡς πνευματικὰ σύμβολα μιᾶς μορφώσεως μὲ φωτεινὴν ἀκτινοβολίαν. Τὰ χρόνια περνοῦσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ἰδρύματος, αἱ παραδόσεις του ὁμῶς παρέμεναν ἱερὲς καὶ ἀκλόνητες. Μεγάλες διευθύνουσες μορφές, ὅπως ἡ Καλλιόπη Κεχαγιᾶ καὶ τελευταία ἡ Εὐθαλία Ἀδάμ ὑπῆρξαν δημιουργικὲς φυσιογνωμίες τῶν γυναικῶν τῆς νέας γενειᾶς. Πραγματικὲς μητέρες ποὺ ἐθήλασαν μὲ τὸ πνευματικὸ των γάλα ἑκατοντάδες τέκνα των, τὶς αὐριανὲς διδασκάλισσες καὶ μητέρες ἀργότερα πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Ἡ παρουσία καὶ ἡ ἐκδήλωσις των ἀποτελοῦσε μίαν τιμὴν τῆς ἑλληνοπρεποῦς μορφώσεως καὶ μίαν ἀσφαλῆ ἐγγύησιν τῆς δημιουργίας ὑγιοῦς σκέψεως καὶ ψυχῆς τῶν μορφωμένων κοριτσιῶν. Οὐδέποτε ἐξ ἄλλου εἶχε διακοπῆ ὁ δεσμὸς τοῦ σχολείου αὐτοῦ μὲ τοὺς φοιτητάς του. Εἰς τὴν συνείδησιν τῶν διδασκαλισσῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀποφοίτων ὑπῆρχε ἔδραιωμένη ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ ἀγάπη ὡς πρὸς μίαν ἀναθρέψασαν αὐτὲς, στοργικὴ μητέρα. Τὰ τραγικὰ γεγονότα ποὺ ἐστάθησαν ὁ θάνατος τοῦ ἀλυτρώτου ἑλληνισμοῦ ἦταν φυσικὸ νὰ

κλονίση καὶ τὴν θέσι τοῦ Ζαππείου. Περιορίσθηκε καὶ ἡ ἑλληνοπρεπτής ἐκδήλωσις τοῦ ἰδρύματος, συνελθίσθησαν τὰ ἰδανικά που ἦταν συνυφασμένα μετὰ τὴν σπουδάζουσα γυναικεία νεολαία καὶ τὸ ξερίζωμα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ στοιχείου ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ἰδίως, ἦταν φυσικὸν νὰ κλείσῃ κάθε θύρα πρὸς εἴσοδο τῶν ἀποφοίτων τοῦ ἰδρύματος τοῦ Πέραν εἰς τὶς περιοχὲς ὅπου ἄλλοτε ἀνθοῦσε ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ποὺ ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ πλέον ἔστω καὶ ὡς ἴχνος, ἀπὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Τὸ πνευματικὸ ἐν τούτοις φυτῶριό τῆς γυναικείας νεότητος ἐπέζησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιζῆ ἀπὸ ἐμφανίσεις ἴσως θλιβερὲς ἀλλὰ μὲ ἀκλόνητη πάντοτε τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ του. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων διατηρεῖται καὶ αὐτὴ πάντοτε, συγκρατώντας τὴν ἑλληνοπρεπτὴ ψυχὴ τῶν κοριτσιῶν καὶ ἐμπνέοντας σ' αὐτὰ κάθε ἐλπίδα. Αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Ζαππείου δὲν παύει νὰ ἐκδηλώνεται σὲ κάθε παρουσιαζομένη εὐκαιρία καὶ νὰ σκορπίζῃ τὴν ἀκτινοβολία της.

* * *

Ἡ διασπορὰ τῆς ὁμογενείας κατόπιν τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ σχεδίου τῶν κυριάρχων, προκάλεσε ὡς εὐνόητον καὶ τὴν διασπορὰν τῶν ἀποφοίτων τοῦ Ζαππείου, ἀδιακρίτου ἡλικίας. Ἡ ἑλληνικὴ πρωτεύουσα ἐδέχθηκε μὲ στοργὴν ἀληθινῆς μητέρας τὰ κατατρεγμένα καὶ διωγμένα τέκνα της. Τὰ ἐν διασπορᾷ ὅμως πνευματικὰ τέκνα τοῦ Ζαππείου παρθεναγωγείου δὲν ἐβράδυναν νὰ ἀνασυγκροτηθοῦν εἰς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν. Ἀνεκάλυψαν τὰ ἴχνη ἀλλήλων. Ὑπῆρξαν τραγικὲς καὶ συγκινητικὲς αἱ ἀναγνωρίσεις παλαιῶν συμμαθητριῶν. Τὰ λευκὰ μαλλιά ἀνεγνωρίσθησαν καὶ αἱ ξαναζωντανεμένες ἀναμνήσεις ἐδημιούργησαν καὶ μὴ καινούργια ἀτμόσφαιρα. Πόσα δὲν εἶχαν νὰ ἀναμνησθοῦν πόσα νεώτερα γεγονότα τῆς ζωῆς των δὲν εἶχαν νὰ ἀφηγηθοῦν αἱ ἀναγνωριζόμενες, ἀνασυνδεόμενες παλῆες ἀπόφοιτες τοῦ ἰδρύματος ! Ἡ ἰδέα τῆς ἰδρύσεως ἐνὸς συλλόγου — τοῦ συλλόγου τῶν Ζαππίδων — ὑπῆρξε μὴ ἐμπνευσις ἀξία πάσης ἐξάρσεως. Ἀπὸ δεκαετηρίδων ἔκτοτε λειτουργεῖ ὁ σύλλογος μὲ καταφανὴ τὴν προοδευτικὴν του ἐκδήλωσιν χάρις εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς προέδρου του καὶ τῶν συνεργατῶν της. Καὶ συγκεντρώνων εἰς ὄρισμένες ἡμέρας τὰ μέλη του ἐμφανίζει ἕνα κόσμον συνυφασμένο τόσο στενὰ μὲ τὶς ἀναμνήσεις τῆς καλῆς ἐποχῆς. Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ συλλόγου αὐτοῦ σημειοῦται καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἔδρα του. Αἱ εὐρισκόμεναι εἰς τὰ ἀκραῖα σημεῖα τῆς ὑψηλῆς Ζαππίδες ἐπικοινωνοῦν μαζί του στέλνοντας χαιρετισμούς, τὶς εὐχὰς καὶ τὰ δῶρα των κάποτε. Διαλέξεις, ὁμιλίαι, συζητήσεις ὅλο καὶ θερμαίνουν τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

70. Εἰς ἰδιωτικὰς λειτουργίας ἐπιτρέπεται καὶ ἐνδείκνυται κατὰ τὰ πρῶτα εἰρηνικὰ αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον νὰ μνημονεύῃ ὁ ἱερεὺς καὶ αὐτῶν ἐπιτελούντων τὴν λειτουργίαν ταύτην...» ἢ ὄχι; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Δ. Παπαδοπούλου).

Ὅπως ὅλοι γνωρίζομε, εἰς τὰ εἰρηνικὰ τῶν διαφόρων ἀκολουθιῶν καὶ μυστηρίων, ὅπως τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, τοῦ γάμου, τῆς χειροτονίας, τοῦ εὐχελαίου, τῶν ἀγιασμῶν, τῆς γονυκλισίας τῆς Πεντηκοστῆς κλπ. παρεμβάλλονται εἰδικές αἰτήσεις ὑπὲρ τῶν τελούντων αὐτὰ ἢ ὑπὲρ τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων, στίς ὁποῖες αὐτὰ ἀναφέρονται. Τὰ εἰρηνικὰ ὅμως τοῦ ἑσπερινοῦ, τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς θείας λειτουργίας εἶναι σταθερὰ καὶ πάντοτε τὰ αὐτά. Ὀνομαστί μνημονεύεται μόνο ὁ ἀρχιερεὺς, οἱ βασιλεῖς καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς, ἐὰν οἱ ἀκολουθίες αὐτὲς γίνωνται σὲ μοναστήρια, καὶ γενικῶς οἱ ἄλλες κατηγορίες τῶν παρόντων καὶ ἀπόντων πιστῶν, οἱ εἰσερχομενοὶ στὸν ναό, τὸ πρεσβυτέριον, οἱ διάκονοι, ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαός, οἱ κατοικοῦντες στὴν Μονὴ ἢ στὴν πόλι, ὅπου τελεῖται ἡ ἀκολουθία, ὡς καὶ οἱ ἐμπερίστατοι χριστιανοί, δηλαδὴ οἱ πλέοντες, ὀδοιποροῦντες, νοσοῦντες, κακοπαθοῦντες, αἰχμάλωτοι κλπ. Οὔτε ἡ χειρόγραφος παράδοσις γνωρίζει τὴν παρεμβολὴν δεήσεων ὑπὲρ ἄλλων προσώπων καὶ εἰδικῶς κατ' ὄνομα ὑπὲρ τῶν

συλλόγου εἰς τίς αἴθουσές του καὶ φέρνουν ὀλοένα τὴν ψυχὴ τῶν μελῶν αὐτοῦ πλησιέστερα πρὸς τὴν ψυχὴ τοῦ ὁσαλεύτου εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἰδρύματός των, ποὺ στάθηκε ἡ πνευματικὴ των τροφός.

.....

Προσκεκλημένοι ἡμεῖς καὶ δυὸ ἀκόμη ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου εἰς τὴν τελετὴν τοῦ κοψίματος καὶ τῆς διανομῆς τῆς πρωτοχρονιάτικης αἰθροπλοπλοπίας μᾶς ἐδόθη μιὰ ἀκόμη εὐκαιρία νὰ ἐνθυμηθοῦμε, νὰ ὁραματισθοῦμε καὶ νὰ ζήσουμε μιὰ παλαιὰ καλὴ ἐποχὴ καὶ μαζί με ὅλο τὸν συγκεντρωμένο κόσμον τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος νὰ δοκιμάσουμε τὸ αἶσθημα ποὺ δονοῦσε τίς καρδιές εἰς τὴν ἀνάμνηση τῶν καλῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν, ποὺ ἔχασαν τὴν φωτερὴ τους ἀνταύγεια καὶ εἶναι δυστυχῶς τόσον μεγάλες σήμερον.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ !

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

τελούντων τὴν θεϊαν λειτουργίαν. Ἐπομένως δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παρεμβολὴ τέτοιων αἰτήσεων.

Ἀντιθέτως ἡ μεγάλη ἐκτενὴς μετὰ τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος τόπος, ὅπου θὰ παρεμβληθῇ ἡ αἴτησι ὑπὲρ τῶν τελούντων τὴν θεϊαν λειτουργίαν. Ἀκριβῶς δὲ ἡ αἴτησι: «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης...» εἶναι τὸ σημεῖον, στὸ ὁποῖο παρεμβάλλεται ἡ μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Ἰστέρα ἀπ' αὐτῆ ἐκ παραδόσεως παρεμβάλλεται ἡ αἴτησι «ὑπὲρ μακαρίας μνήμης καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως...» τῶν κεκοιμημένων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων προσφέρεται ἡ θεία λειτουργία, καὶ μνημόνευσις τῶν ὀνομάτων των. Στὰ σημερινὰ ἔντυπα Εὐχολόγια καὶ Λειτουργικά δὲν ὑπάρχει ἡ αἴτησι αὐτῆ, βρίσκεται ὅμως στὰ χειρόγραφα καὶ στὰ σλαβωνικά λειτουργικά βιβλία, ὅπου μάλιστα σὲ εἰδικὲς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν κεκοιμημένων λειτουργίες ἔχει τὴν μορφή τῆς αἰτήσεως ποὺ λέγεται στὰ μνημόβουνα («Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός... Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν... Ὅπως Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν...») καὶ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν εὐχὴ «Ὁ Θεός τῶν πνευμάτων...» καὶ προσφορὰ θυμιάματος.

Ἄς σημειώσωμε ὅτι ἡ ἐκτενὴς παραλείπεται, ἢ μᾶλλον λέγεται σήμερα («μυστικῶς») κατὰ τίς λειτουργίες τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἑορτῶν στοὺς ναοὺς μας, γιὰ νὰ περιορισθῇ κάπως τὸ μῆκος τῆς ἀκολουθίας, ἀλλὰ στὶς ἰδιωτικὲς λειτουργίες, ὅπου δὲν ὑπάρχει λόγος συντομίας, πρέπει νὰ λέγεται, γιὰ νὰ μὴ εἰποῦμε, ὅτι καὶ στὶς ἄλλες περιπτώσεις ποὺ ἀναφέραμε κακῶς ἐπεκράτησε νὰ παραλείπεται.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὴν μνημόνευσι τῶν ὀνομάτων ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ὁποίων τελεῖται ἡ λειτουργία, ζώντων ἢ κεκοιμημένων, κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο, ἰσχύουν ὅσα γράψαμε ἀπαντῶντας στὴν 11η ἐρώτησι. Ἐφ' ὅσον πρόκειται γιὰ ἰδιωτικὴ λειτουργία καλὸ εἶναι νὰ μνημονεύωνται τὰ ὀνόματα τῶν προσφερόντων καὶ στὴν ἐκτενῆ καὶ στὴν μεγάλη εἴσοδο, ὅπως ἀπαραιτήτως μνημονεύονται κατὰ τὴν προσκομιδῆ καὶ μετὰ τὸν καθγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων. Στὶς λειτουργίες ὅμως τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἑορτῶν, ποὺ προσφέρονται ἀπὸ ὅλη καὶ γιὰ ὅλη τὴν χριστιανικὴ κοινότητα, δὲν πρέπει ποτὲ μὲ τὴν δημοσίαν μνημόνευσι τῶν ὀνομάτων νὰ παρουσιάζεται ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς θείας λειτουργίας ἐξειδικεύεται ὑπὲρ ὀρισμένων μόνων προνομιούχων προσώπων.

71. Πρέπει νὰ διαβάζωνται (μυστικῶς) κατὰ τὴν θεία λειτουργία αἱ δεήσεις καὶ αἱ εὐχαὶ ὑπὲρ τῶν κατηχομένων ἢ μόνον αἱ

εὐχαί ὑπὲρ τῶν πιστῶν; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Δ.
Παπαδοπούλου).

Αἱ αἰτήσεις ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων μὲ τὴν εὐχή τῆς κεφαλοκλισίας ποὺ τίς συνοδεύει («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν...») ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἀπαραιτήτως λέγονται κατ' αὐτή. Στίς ἐνορίες μας ἐπειράτησε γιὰ λόγους οἰκονομίας χρόνου νὰ λέγονται «μυστικῶς», ἐκφώνως δὲ λέγονται αἱ αἰτήσεις καὶ μυστικῶς μόνο ἢ εὐχή κατὰ τίς λειτουργίες τῶν προηγιασμένων τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ποὺ διατηροῦν ἀρχαιοπρεπεστέρα μορφή. Σ' αὐτὲς προστίθενται καὶ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο λέγονται ἀπὸ τὴν Τέταρτη τῆς Μεσονηστησίμου ἐβδομάδος καὶ αἱ ὑπὲρ τῶν «φωτιζομένων» ἢ «πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων», δηλαδὴ τῶν κατηγουμένων ποὺ προητοιμάζοντο γιὰ νὰ βαπτισθοῦν τὸ Μέγα Σάββατο κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Πάσχα, αἰτήσεις καὶ ἢ σχετικὴ εὐχή. Στὰ μοναστήρια καὶ στίς σλαβικὲς Ἐκκλησίες, ποὺ καθὼς ἐπανειλημμένως ἐγράψαμε διακρίνονται γιὰ τὴν συντηρητικὴ τους λειτουργικὴ πρᾶξι, λέγονται ἀπαραιτήτως σὲ κάθε λειτουργίᾳ τὰ κατηγούμενα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων παρουσιάζονται σήμερα ἀναχρονιστικῆς. Ἡ τάξις τῶν κατηγουμένων δὲν ὑπάρχει πιά, οὔτε παρίστανται στὴν θεία λειτουργία κατηγούμενοι καὶ ὁμως καλοῦνται ἀπὸ τὸν διάκονο ἢ τὸν ἱερέα νὰ εὐχηθοῦν, νὰ κλίνουν τὰς κεφαλὰς καὶ νὰ προσέλθουν. Ἀλλὰ ὁ ἀναχρονισμὸς αὐτὸς ποὺ λογικὰ μᾶς ἐνοχλεῖ σήμερα καὶ ποὺ δὲν εἶναι ὁ μόνος ἀναχρονισμὸς ποὺ βρῖσκεται στὴν θεία μας λατρεία, εἶναι μόνον ἐξωτερικὸς, γιὰτὶ ἀφορᾷ μόνον στὴν μορφή καὶ στὸν τρόπο ποὺ εἰσάγονται αἱ αἰτήσεις αὐτές. Ἡ ἐκκλησία πάντοτε εἶχε καὶ ἔχει κατηγουμένους. Εἶναι τὰ ἀβάπτιστα νήπια καὶ ὅλοι ὅσοι στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀκούουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐτοιμάζονται νὰ γίνουν μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτοὺς δεόμεθα νὰ ἀξιωθοῦν ἐν καιρῷ εὐθέτω τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλουν εἰς τὸ Τοπικὸν TAKE τῆς περιφέρειας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἐτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἢ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῆς ὑπ' ἀριθ. 282/1966 Πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, δι' ὧν οἱ Ἱερεῖς οἱ μισθοδοτούμενοι μέσῳ τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν, θὰ νοσηλεύωνται εἰς τὸ μέλλον κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων, ἤτοι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Β.Δ. 665/62, ἐξετυπώθησαν ὑπεύθυνοι δηλώσεις, τὰς ὁποίας θέλουσι συμπληρώσει, τόσοσιν οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ὅσον καὶ οἱ συνταξιῶχοι Πρεσβύτεροι. Τὰ ἔντυπα αὐτὰ θὰ δοθῶσι εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων καὶ οἷτοι δέον νὰ ἐπιστρέψωσι ταύτας τὴν 15 Φεβρουαρίου ἐ.ε., οἱ μὲν ἐν ἐνεργείᾳ Ἐφημέριοι εἰς τὰ Δημόσια Ταμεία, παρ' ὧν λαμβάνωσι τὰς ἀποδοχὰς των, οἱ δὲ συνταξιῶχοι εἰς τὰ οἰκεία τοπικά TAKE.

τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας», καὶ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴν ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καὶ νὰ συγκαταριθμηθοῦν στὴν ἐκλεκτὴ ποιμνὴ τοῦ Κυρίου. Κατὰ κάποια διαφορετικὴ ἔννοια «κατηγούμενοι» δὲν μποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν καὶ τὰ παιδιὰ, ποὺ διδάσκονται μετὰ τὸ βάπτισμα τὴν χριστιανικὴ κατήχησι; Καὶ γι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τοὺς «κατηγούμενους» δὲν πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν δεήσεις, «ἵνα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ, κατηγήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης»;

Ἡ θεία λειτουργία περιλαμβάνει δεήσεις γιὰ ὅλες τὶς ὑπάρχουσες καὶ ἐνδεχόμενες καταστάσεις τῶν πιστῶν, παρόντων καὶ ἀπόντων. Οἱ πιστοὶ μας, γιὰ νὰ μὴ εἰπῶ πολὺ περισσότερο οἱ Ἱερεῖς μας, πρέπει νὰ μάθουν νὰ δέωνται καὶ γι' αὐτοὺς καὶ μάλιστα γιὰ ἐκείνους ποὺ ἐτοιμάζονται νὰ γίνουν χριστιανοὶ. Καὶ τέτοιοι ὑπάρχουν καὶ πρέπει νὰ εὐχώμαστε νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ γιὰ νὰ ἀνανεώνεται τὸ αἷμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νέοι λαοὶ νὰ μπαίνουν στοὺς κόλπους τῆς. Ἄς εἶναι αὐτὴ ἡ αἴτησις κάπως ἀναχρονιστικὴ στὴν μορφή τῆς. Στὴν οὐσία, ἔστω καὶ ἂν γίνεταί μόνον ἀπὸ τὸν ἱερέα, ἐφ' ὅσον ἐπεκράτησε στὰ μέρη μας νὰ λέγεται τὶς Κυριακὰς τοῦλάχιστον «μυστικῶς», μένει σὰν αἴτησις τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν κατηγούμενων τῆς, ποὺ λέγοντάς τὴν ἀφ' ἐνὸς ὑπενθυμίζομε τὸ ἱερὸ καθήκον τῆς διαδόσεως τῆς πίστεως καὶ στοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας λαοὺς, καὶ ἀφ' ἑτέρου δεόμεθα γιὰ τοὺς νέους χριστιανούς ποὺ κατηγοῦνται καὶ προπαρασκευάζονται γιὰ τὸ βάπτισμα στὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἢ καὶ σὲ ὅποιον ἄλλο σημεῖο τῆς οἰκουμένης εὐδοκεῖ ὁ Θεὸς νὰ κηρῦσεται τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας του.

Τὸ πρῶτο βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Η ΓΕΝΕΣΙΣ

Πρῶτο βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς θεωρεῖται συνολικὰ ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ἡ Πενταύτευχος εἶναι ἓνα σύνολο ἐπὶ μέρους βιβλίων, πού τὰ ἐνώνει τὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσέως : τῆς Γενέσεως, τῆς Ἐξόδου, τοῦ Λευϊτικοῦ, τῶν Ἀριθμῶν καὶ τοῦ Δευτερονομίου.

Ἡ Γένεσις ἀποτελεῖται ἀπὸ πενήντα κεφάλαια. Εἶναι βιβλίον σχεδὸν καθαρὰ ἱστορικόν. Ἀρχίζει μὲ τὴ δημιουργία τῆς ὑλικῆς (ὄρατὴ κτίσις) καὶ τῆς ὑλικοπνευματικῆς (ἄνθρωπος) κτίσεως καὶ καταλήγει στὸν θάνατο τοῦ παγκάλου Ἰωσήφ. Ἡ ἱερὴ ἐρμηνευτικὴ χωρίζει συνήθως τὸ περιεχόμενον τῆς Γενέσεως σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο, κεφ. α' ἕως κεφ. ια', 9, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὡς τὴν κλησὶ τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ. Τὸ δεύτερον, κεφ. ια', 10 ἕως κεφ. ν', 26, ἐκθέτει τὴν ἱστορία τῶν ἀρχῶν τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ μὲς ἀπὸ τὸν βίον τῶν μεγάλων πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τῶν γυναιῶν τοῦ τελευταίου.

Στὸ βιβλίον αὐτό, κάτω ἀπὸ τὴν πρωτόγονη καὶ ἀπλοϊκὴ του γλῶσσα, πού ὡστόσο δὲν τῆς λείπουν ἐδῶ κι' ἐκεῖ τὰ στοιχεῖα τῆς μεγάλης λογοτεχνικῆς δυνάμεως, ὑπάρχει φοβερὸ θεολογικὸ βάθος. Ὅλα τὰ σπουδαῖα μέρη τῆς χριστιανικῆς Δογματικῆς ἔχουν ἐδῶ τὴ ρίζα τους, ἰδίως στὶς πρώτες σελίδες τοῦ βιβλίου. Τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τῆς κορωνίδος τοῦ κόσμου, τοῦ ἀνθρώπου, κρύβει ἡ ἀποκαλύπτει στὴ Γένεσι ὄχι μονάχα τὴν ἀνθρωπολογικὴ καὶ τὴν κοσμολογικὴ πρώτη ὕλη τῆς Δογματικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρώτη ὕλη τῆς Τριαδολογίας καὶ τῆς Χριστολογίας. Καί, ἀκόμα, στοιχεῖα τῆς Πνευματολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας (ἡ πρὸ Χριστοῦ Ἐκκλησία).

Κατερχόμαστε σ' αὐτὰ τὰ φοβερὰ βάθη μὲ τὸ φῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀλλὰ πάντα ἀπομένουν πολλὰ γιὰ νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ πνεῦμα τῆς πίστεως. Ἡ Καινὴ Διαθήκη, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, δὲν κατέστησε ἄχρηστη τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὴ συνέχισε καὶ τὴ συμπλήρωσε. Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν ἐκφράζει μιὰ πραγματικὴ ἀπλῆ. Δὲν εἶναι μιὰ ἐπιφανειακὴ κυριολεξία γιὰ ὅλα τὰ μέρη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἶναι ὅμως ὅσο ἴσως πουθενὰ ἄλλου μιὰ ἀπόλυτη κυριολεξία γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ θεολογικὸ περιεχόμενον τῆς Γενέσεως. Ὅχι μονάχα ἡ Καινὴ

Διαθήκη, σάν ἱστορία καὶ διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρη ἡ Ἐσχατολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πού ἀπέναντί της, σέ πολλά, ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι ὅ,τι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ τὴν Καινὴ, ἀποτελεῖ ἓνα σῶμα μὲ τὴ Γένεσι. Τὸ πρῶτο βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βρίσκεται θεολογικὰ πιὸ κοντὰ στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ στὸ ἄγραφο μέρος τῆς Ἐσχατολογίας ἀπὸ ὅ,τι τὰ ἄλλα.

Στὴ Γένεσι ἀτενίζουμε τὸ ἀντικείμενο τῆς θείας σοφίας καὶ ἀγάπης, ὄχι μονάχα αὐτὸ καθεαυτὸ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς ἐσχατολογικὲς του διαστάσεις. Ἡ γένεσις δὲν μᾶς λέγει μονάχα τὴ δημιουργεῖ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τὴ ἐμελλε νὰ κάνῃ ὅ,τι δημιούργησε, γιὰτὶ τὸ προώριζε. Ὁ Θεὸς ἔφτιασε τὸν ὕλικό κόσμο καὶ τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὸ εἶναι τὸ παρελθόν, πού περιέχει ἡ Γένεσις. Ὁ Θεός, μετὰ τὴν εἴσοδο τῆς ἁμαρτίας στὸν κόσμο καὶ τὴν πτώσι τῶν πρωτοπλάστων, ἔδειξε, μὲ τὸ Πρωτευαγγέλιο καὶ τοὺς προφητικούς λόγους καὶ τύπους, πού λάμπουν στὸν βίον τῶν πατριαρχῶν, τὴ θ' ἀπογινόνταν ἡ λεία τοῦ Διαβόλου. Τὸ ὀριστικό της μέλλον δὲν βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ Ἀρχεκάκου, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνα τοῦ Θεοῦ. Ὁ «γενικός» πεσμένος ἄνθρωπος ἐμφανίζεται κατόπιν στὴ Γένεσι «εἰδικός». Εἶναι ὁ περιούσιος λαός. Αὐτὸς ὁ λαὸς διανύει τὴ χρονικὴ ἔκτασι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέσα σὲ σκοτάδι καὶ φῶς. Τὸ σκοτάδι εἶναι πολὺ. Τὸ φῶς ἄρκετὸ γιὰ νὰ δείχνῃ στοὺς διαλεχτοὺς γιουὺς του, ὅτι δὲν ἦταν «εἰδικός» παρὰ μὲ τὴν ἔννοια μιᾶς προετοιμασίας γιὰ τὴν «ἐπιναγενίκευσι», πού πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν ἔλευσι τοῦ Χριστοῦ στὴ γῆ.

Ὁ διαλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀπλώνεται μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη στὸ εὖρος πού ἡ Γένεσις δίνει τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ὁ λαός, πού ἀπασχολεῖ τὴν καρδιὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἶναι ἓνας τύπος τοῦ ἀπεριορίστου λαοῦ, πού ἡ ἱστορία του ἀπασχολεῖ τὸ πρῶτο μέρος τῆς Γενέσεως. Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας καὶ κτίστης τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἡ σωτηρία ἦλθε γιὰ ὄλο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Μὲ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ τῆς Γενέσεως στὴν ἀρχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ στὴν ἀρχὴ τῶν ἐσχατολογικῶν πραγματοποιήσεων, ἡ Γένεσις μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ σάν ἓνα κατάγραφο ἐξώφυλλο τῆς Καινῆς Διαθήκης. Δὲν εἶναι μονάχα τὸ προοιμιακὸ βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἓνα διάγραμμα, πού ἐπινασυναντᾶται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη σκέψι στὰ τέλη τῆς ἐν Χριστῷ οἰκονομίας.

ΚΥΡΙΑΚΟ ΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

4. ΑΞΙΩΜΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝ

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πάσι, κακοπάθησον,
ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ...»
(Β' Τιμ. δ', 5-8)

Αὐτὸ τὸ δεύτερο γράμμα ποὺ ἀποστέλλει στὸν Τιμόθεο ὁ Παῦλος γεμάτο ἀνησυχία, ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴ συναίσθησι ποὺ εἶχε ἐναντι τοῦ καθήκοντος, ἀπὸ τὴν ἀντίδρασι ποῦ συναντοῦσε τὸ κήρυγμα, καὶ ἀπὸ τὸν νεαρὸν τῆς ἡλικίας τοῦ Τιμοθέου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἐχειροτόνησε. (Α' δ', 14-Β, α', 7). Ὁ Παῦλος ὅπως συμπαιρνεῖ κι ὁ ἀπλοϊκώτερος τῶν πιστῶν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του καὶ τὸ μαρτύριό του στὴ Ρώμη, ἐκτὸς τῆς ἀγιότητός του (Γαλ. β', 20), εἶχε βαθυτάτη συναίσθησι τοῦ ἀξιώματός του, τῶν καθηκόντων του ὡς Ἀποστόλου καὶ τῶν εὐθυνῶν του. Ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ μοναδικὸ πρότυπο, πρὸς τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ στραφῇ ἡ ψυχὴ μας, ἂν θέλῃ νὰ σωθῇ καὶ νὰ σώσῃ. Τὸ ἀξίωμά του, δοσμένο ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, (Πράξ. θ', 15-16), ὄχι μόνον δὲν ἐγένετο αἰτία νὰ βλαστήσουν τὰ πάθη τῆς ἀλαζονείας, τῆς ὑπερηφανείας, τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς αὐταρχικότητος, καὶ τῆς ἰδιοτελείας, ἀλλὰ καὶ τὸν κρατοῦσαν σὲ θρησκευτικὸ δέος κάτω ἀπὸ τὴ ματιὰ τοῦ Θεοῦ, σὲ συγκινητικὴ ταπείνωσι καὶ μετριοφροσύνη. Ἄν μποροῦσε κάποιος νὰ ἔχῃ μιὰ, κατ' ἄνθρωπον, ἔπαρσι καὶ μάλιστα στηριγμένη ἐπάνω στὴν πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ ἀξία του, ποῦ δὲν μποροῦσαν οὔτε οἱ ἐχθροὶ του νὰ τὴν ἀμφισβητήσουν στ' ἀλήθεια, αὐτὸς ὁ κάποιος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ Παῦλος. Καὶ ὅμως ἡ ὑπέροχη αὐτὴ πνευματικὴ προσωπικότης, τῆς ὁποίας τὴν ἀκτινοβολία δὲν θὰ μπορέσουν οἱ αἰῶνες ν' ἀφανίσουν, κι' οὔτε κανεὶς θνητὸς νὰ τὴν πλησιάσῃ, ὑπῆρξεν ταπεινή. Καὶ ταπεινὸς εἶναι ὁ πραγματικὰ ἀγνὸς καὶ σοφὸς ἄνθρωπος, ποῦ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας καὶ αὐτογνωσίας θεωρεῖ τὸ ἀξίωμά του πραγματικὴ ἀποστολὴ ποῦ ἐπιβάλλει καθήκοντα, ὑποχρεώσεις, ἀτομικὴν ἐκδαπάνησιν.

Ὁ Παῦλος στρεφόμενος γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, κατώρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ, μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κατωτέρου στοιχείου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, νὰ δαμάσῃ τὴ σάρκα, νὰ νεκρώσῃ τὰ ἐπὶ γῆς μέλη, καὶ νὰ πετᾷ, σὰν ἐλεύθερο πουλὶ σχίζοντας τοὺς πνευματικὸς αἰθέρας, στὸ θρόνον τοῦ Θεοῦ, καλῶντας τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ καὶ τοὺς μαθητάς του στὸ οὐράνιο ἀνάβασμά του. Μιὰ τέτοια ἀδιάβλητος προσωπικότης μὲ τὴν καταπληκτικὴν του δρᾶσι,

ξεχειλίσιμα τῆς πίστεώς του καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Χριστό, ἐνοιῶθε τὸ βάρος τοῦ ἀξιώματος σὰν προσωπικῆ εὐθύνης γιὰ τὸν ἕνα καὶ γιὰ τοὺς πολλούς. Κι' ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ἐκεντήθη ἀπὸ τὸν οἴστρο τῆς ἐπάρσεως ποῦ εἶναι συμπύκνωσις συγγενῶν, εἶπαμε, ἐλαττωμάτων, πάρα πολὺ ρηχῶν ἀνθρώπων, ἐσυνειδητοποιοῦσε, μὲ τὴν ἀποστολὴν του καὶ εἶχε γίνεи ἕνα σῶμα μ' αὐτό. Καὶ τὸ καθῆκον τοῦ Παύλου εἶχε διαγραφῆ ζάστερα στὴν καρδιά του καὶ τοῦ ἦταν ἕνα ζυπηνητῆρι, μιὰ δυνατὴ φωνή, μιὰ ὠστικὴ δύναμις πρὸς κάθαριν τῶν ἡθῶν, πρὸς δημιουργίαν καινούργιας γενιᾶς, ὅπως τὴν ἤθελεν ὁ Χριστός. Στὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἔκανε συμβιβασμοὺς μὲ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο, μὲ τίς περιστάσεις, μὲ τὴν ἀκρίβεια, σκοπιμότητα. Ταυτισμένος πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς μὲ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἦταν ἡ καρδιά Του καὶ τὸ στόμα Του σὲ κάθε του σκέψι, λόγο καὶ ἐνέργεια. Αὐθεντικῶς καὶ ἀξιωματικῶς, χωρὶς τὸ νοσηρὸ πνεῦμα τοῦ δεσποτισμοῦ, ἀγκάλιασε τὴν ψυχὴ νὰ τὴν ἐλέγξει ἀφοῦ δυνατὰ τὴν ἀγαπήσῃ καὶ μὲ τὴν ἀγάπην του ἐξ Ἰσοῦ νὰ τὴν ἐπιτιμῆσῃ ὅταν αὐτὴ παρουσίαζε φαινόμενα ἀντιστρατευόμενα στὸ θέλημα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ ζοῦσε. Τὸ ψυχικὸ του μεγαλεῖο, ποῦ τόσο ἀστράφτει μέσα στὶς ἐπιστολές του, ἦταν ἐκεῖνο ποῦ ἐνέπνεε τὸν ἀπόλυτο σεβασμὸ καὶ τὸν ἀνέδειξε ὡς ἰσχυροτάτην ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ προσωπικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Μὲ τέτοιον ἠθικὸ καὶ πνευματικὸν ὄπλισμὸν ὁ Παῦλος ἐδικαιοῦτο νὰ λέγεται διδάσκαλος, ποιμὴν, πατέρας. Γιατὶ καὶ αὐθεντία εἶχε, καὶ γνησιότητα, καὶ πατρότητα. Διδάσκαλοι, καὶ μάλιστα τοῦ εὐαγγελίου, δὲν μπορεῖ οὔτε νὰ λέγωνται οὔτε καὶ νὰ εἶναι οἱ χλιαροὶ καὶ κλονισμένοι στὴν πίστι καὶ ἠθικῶς χρεωκοπημένοι. Οὔτε καὶ ποιμένες, ὅταν μοιάζουσι τῶν μισθωτῶν τῆς παραβολῆς καὶ εἶναι νωθροί, ἀδιάφοροι, κοιμισμένοι. Οὔτε καὶ πατέρες πνευματικοί, ὅταν γεννοῦν τὰ παιδιὰ τους γιὰ νὰ τὰ καταβροχθήσουν μὲ τὴ διαγωγὴν τοῦ κακοῦ πατέρα, ἢ νὰ τ' ἀφήσουν στὰ τριστηγάτα καὶ νὰ πεθάνουν σκληρά. Γι' αὐτό, εἶπαμε στὴν ἀρχή, πὼς γιὰ μᾶς τοὺς ἐπιγενεστέρους ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποτελεῖ τὸ αἰῶνιο, τὸ τελειότατο πρότυπο τοῦ Χριστιανικοῦ πνευματικοῦ Ἠγέτου, ποῦ θέλει νὰ εἶναι συνεπὴς πρὸς τὴν ἀποστολὴν του καὶ τὰ καθήκοντά του. Οὔτε ἡ ἀλαζονεία, οὔτε ἡ ὑπερφήνεια, οὔτε ὁ ἐγωῖσμός, οὔτε ἡ ὑποκρισία, οὔτε ἡ φιλοχρηματία καὶ τὸ φιλόζωνον πνεῦμα εἶναι διακριτικὰ γνωρίσματα ἐνὸς διδασκάλου τοῦ εὐαγγελίου, ἐνὸς ποιμένος τῶν λογικῶν προβάτων καὶ ἐνὸς πνευματικοῦ πατέρα. Αὐτὴ ἡ ἐξαυλωμένη ὑπαρξὶς προεβλήθη, καὶ θὰ προβάλῃ πάντοτε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ πρὸς μίμησιν, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχου ἐκείνων ποῦ ἐπωμίσθησαν τὰς βαρυτάτας εὐθύνας τοῦ διδασκάλου, τοῦ ποιμένος, τοῦ πατέρα. Γιατὶ ὅσω ἀσυνείδητος

κι ἂν εἶναι ἓνας, κατὰ τεκμήριον, πνευματικός ἄνθρωπος, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἐλεγχθῆ ὅταν ἐδέχθη μὲν τὴν χάριν τοῦ ἀξιώματος, ἠρνήθη ὅμως καὶ στὸν ἑαυτὸν τοῦ τῆ δύναμί της. Καὶ συμβαίνει τοῦτο σὲ πολλοὺς τῆς παλαιότερας καὶ συγχρόνου ἐποχῆς μας, πού τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ καθῆκον ὑπῆρξεν μέσον ἱκανοποιήσεως κατωτέρου ποιοῦ ἐπιθυμιῶν. Κι ἴσως αὐτὸς ὑπῆρξεν καὶ ὁ λόγος πού τὸ εὐαγγελικὸ κήρυγμα δὲν παρουσιάζει τὴ δραστηριότητα τοῦ Παυλείου κηρύγματος, πού ἀναβε πυρκαγιὰ στὰ στήθη τῶν ἀκροατῶν καὶ ἐθεμελίωνε μονίμους ἠθικὰς καταστάσεις.

Ὁ Παῦλος μετὰ πολλῆς περισκέψεως ἔκανε ἐπιλογὴ τῶν συνεργατῶν τοῦ ὅχι γιατί εἶχε τὴ νοσηρὰ ἐπιθυμίαν νὰ δημιουργήσῃ προσωπικὸ κόμμα μὲ χαριτωμένους ἀπὸ τὸ Χριστὸ πιστοὺς, ἀλλὰ γιατί οἱ οὐσιαστικὲς ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας ἐπέβαλαν τὴν ἐκπροσώπισί του μὲ γνησίους ἐργάτας, σὰν κι αὐτὸν τουλάχιστον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς, ἂν ὅχι τῆς ἐνεργοῦ δραστηριότητος. Γιατί ὅταν ἡ πίστις καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι χτήμα προσωπικῶν τῶν ἐργατῶν τοῦ εὐαγγελίου, ὅλα τ' ἄλλα — ζῆλος, ἐνθουσιασμός, ἔλλογος φανατισμὸς στὴν ἄμυνα καὶ στὴν ἐπίθεσι, ὄργανωτικὴ ἱκανότης, ρητορεία, συγγραφικὸ τάλαντο καὶ ὅ,τι ἀποτελεῖ τῆς φυσικῆς ἰδιοσυγκρασίας κεφαλαϊῶδες γνώρισμα, ἀναπληροῦνται μὲ τὴ μυστικὴ χάρι τοῦ Θεοῦ πού δρᾷ μέσω τοῦ παραδείγματος, τῶν ἀπλῶν λόγων καὶ τῶν ἀπλῶν τρόπων.

Ἐκρινεν, λοιπόν, ἂν καὶ νεαρᾶς ἡλικίας γιὰ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, κατὰλλῆλον τὸν Τιμόθεον, τὸν ὁποῖον προσωπικῶς ἐχειροτόνησε, (Β' Τιμ. α', 6-7), καὶ ἐγκατέστησεν Ἐπίσκοπον Ἐφέσου. Μολονότι ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος δὲν ἐγκρίνει τὴν χειροτονίαν νεαρῶν κληρικῶν, (Α' Τιμ. ε', 22): «χειῖρας γράφει, ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἀμαρτίας ἀλλοτρίαις», ἐν τούτοις ἐχειροτόνησε τὸν Τιμόθεον, δίδοντάς του καὶ συμβουλὲς ἀνάλογες γιὰ τὴν ἡλικία του. Ἄλλ' ἄς μὴ θεωρηθῆ τοῦτο ἀντιφατικὸν στὴ γραμμὴ τοῦ Παύλου. Πρῶτα - πρῶτα ἀποκαλεῖ τὸν Τιμόθεο δικὸν τοῦ πνευματικῶν παιδί, (Β' α', 2, Β' β', 1). Ἐφ' ὅσον εὐρίσκειτο κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεσο προσωπικὴν χειραγωγίαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὁ Τιμόθεος, ἀσφαλῶς εἶχε καταρτηθῆ πνευματικῶς καὶ ὀπλισθῆ καταλλήλως ὥστε ν' ἀντιμετωπίσῃ κάθε θέμα τῆς ἀρμοδιότητός του καὶ τῆς ἀποστολῆς του ὡς Ἐπισκόπου. Δὲν μπορούσε ποτὲ ὁ Παῦλος, πού ἔτρεμε καὶ γιὰ μιὰ ψυχὴ (Πραξ. κ', 32), νὰ χειροτονίσῃ κληρικὸ χωρὶς νὰ εἶναι ἀπολύτως πεπεισμένος γιὰ τὴ στερεότητα τῆς πίστεώς του καὶ τὸ ἀμετάβλητο τοῦ ἠθικοῦ του χαρακτήρος, γιατί καὶ συμφέρον δὲν εἶχε καὶ τὸ αἰσθημα τῆς εὐθύνης τῶν πράξεών του δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὴν ψυχὴν του. Ἐπειτα γιὰ νὰ τὸν ἀποκαλῆ «τέκνον του», σημαίνει πῶς τὸν εἶχε γεννήσει μὲ τὸ εὐαγγέλιον, τὸν εἶχε φλογίσει μὲ τὴ φωτιά του, τὸν

εἶχε προετοιμάσει γιὰ τὸ ἔργο του. Ἄλλωστε ἦταν ἄλλη ἡ ἐποχὴ τότε καὶ ἄλλη ἡ σημερινή. Οἱ νέοι ποὺ εἶχαν θρησκευτικὴ, οἰκογενειακὴ μάλιστα παράδοσι, ὅπως ὁ Τιμόθεος, Β' Τιμ. α', 5, δὲν διεκρίνοντο γιὰ ρευστότητα καὶ ἐπιπολαιότητα, οὔτε καὶ ἐστάθμιζαν τὶς πράξεις τους μὲ τὰ τωρινὰ ἢ μελλοντικά, ἔμμεσα ἢ ἀμεσα συμφέροντά τους, ὅπως συμβαίνει καμμιά φορὰ μὲ τοὺς σημερινούς, ποὺ ἄλλοι ἔγιναν κληρικοὶ γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸ στρατιωτικὸ, ἄλλοι γιὰτὶ φαντάστηκαν ζωὴ χαρισάμενη, καὶ ἄλλοι νὰ ἱκανοποιηθοῦν κάποια τους μαροφιλοδοξία. Τότε ἦταν ἐποχὴ ποὺ οἱ χριστιανικὲς καρδιὲς ἀνῆκαν μονάχα στὸν Χριστό, καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀκόμη ἐκαλοῦντο ὄχι χριστιανοὶ ἀλλὰ ἄ γ ι ο ι. Μπορεῖ νὰ συμπεράνη, λοιπὸν κανεὶς τί ὑπέροχη ψυχὴ θὰ ἦταν ὁ Τιμόθεος καὶ γιὰτὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸν ἐδιάλεξε συνεργάτη του καὶ τὸν ἀνέβασε στὸ ἐπίσκοπικὸ ἀξίωμα σὲ ἡλικίαν νεαρά. Ἐπειτα, ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς, σὺν πνευματικὸς του πατέρα μὲ τὸ ζωντανὸ του παράδειγμα καὶ τῆ συγχῆ του ἐπικοινωνία, τὸν κρατοῦσε σὲ διαρκῆ ὑπόμνησι τοῦ ὄρκου του καὶ τῶν εὐθυνῶν του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου. ποὺ τοῦ ἐνεπιστεύθη ὁ Κύριος. Μιὰ προσεκτικὴ μελέτη τῶν δύο ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Τιμόθεον ἀποκαλύπτει πὼς δὲν τοῦ ἀφίνει πτυχὴ σκοτεινὴ στὰ προβλήματα ποὺ πρέπει νὰ τὸν ἀπασχολοῦν καὶ ζητοῦν τὸν τρόπον τῆς ἀντιμετωπίσεώς των.

Στὴν ὑπ' ὄψιν περικοπὴ ὁ Ἀπόστολος, μολονότι ἐγνώριζε τὴν ὑπακοὴ καὶ τὸν ἀπόλυτο σεβασμὸ καὶ τὴν πειθαρχία στὰ λόγια του, τὸν δένει μὲ ὄρκο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ λόγος ἦταν ὅτι μὲ τὸ προφητικὸ του μάτι ἔβλεπε τὴν ἀποστασία, τὴν ἀπόθησι τῆς ἀληθείας, τὴν χωματοποίησι τῆς ψυχῆς ποῦ, ὡς ἐκ τούτου, δὲν θ' ἀρέσκειται ν' ἀκούη τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν. Κι' εἶναι τοῦτο φυσικὸ, γιὰτὶ «ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἔστι, καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται» (Α' Κορ. β', 14). Μὲ τοὺς ἐντελῶς ἐξ ἀγνοίας ἀπίστους μπορεῖ κανεὶς εὐκολώτερα νὰ συνεννοηθῆ καὶ νὰ τοὺς πείσῃ ν' ἀκολουθήσουν τὴν ἀλήθεια. Εἶναι ὅμως δύσκολο νὰ μαλακώσῃ τὶς καρδιὲς τῶν δηλητηριασμένων μὲ ἀντιπνευματικὰ καὶ ἀντιχριστιανικὰ θεωρίαι. Εὐκολώτερα μπολιάζεις ἓνα ἄγριο δέντρο καὶ μάλιστα τὸ χαίρεισαι γιὰ τὴν εὐρωστία του καὶ τὴν καρπογονία του, παρά νὰ ξαρρωστῆσῃς τὸ ἦμερο. Μιὰ ἄγρια ψυχὴ ποὺ δὲν ἐγνώρισε καθόλου τὸ Χριστὸ μπορεῖς νὰ τὴν κάμῃς ἀρνί. Μιὰ ἡμερη ποὺ ξέπεσε καὶ ἐχωματοποιήθη, ποὺ ἀπεμακρύνθη, ἀπὸ τὸ εὐαλικὸ πνεῦμα καὶ ἐσαρκοποιήθη, ἀρέσκειται ν' ἀκούη κάτι ποὺ εἶναι σύμφωνο μὲ τὰς κατωτέρας ἐπιθυμίας τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἀπὸ τῆ Χάρι τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τοῦτο ὑπογραμμίζει ἰδιαι-

τέρως στὸν Τιμόθεο ὁ Παῦλος : «Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.» (Β' Τιμ. δ', 3-4). Αὐτὰ τὰ λόγια σημαίνουν ὅτι ἐκεῖνο ποῦ εἶναι σάπιο, ἀποσυντεθειμένο, σκωληκόβρυτο, δύσοσμο, ἀποτελεῖ τὸ εὐγευστότερο ἔδεσμα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πλάνης, τοῦ ψεύδους, τῶν κατωτέρων ἐπιθυμιῶν, καὶ μάλιστα ἔδεσμα περιζήτητο, ἀφοῦ τέτοιους προμηθευτὰς καλοῦν καὶ μ' εὐχαρίστησι ἀκροῶνται τῶν ψευδολογιῶν των. «Κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν» σημαίνει : γλυκαίνονται τ' αὐτιά τους σὲ τέτοια ἀκροάματα, ποῦ τοὺς προσφέρουν οἱ πεπτωκότες, οἱ αἰρετικοί, οἱ φιλήδονοι ὕλισται. «Ὅπως ἡ ὕαινα, καὶ εἴτι ἄλλο σαρκοβόο ζῶον, εὐχαριστεῖται μὲ τὰ θνησιμαῖα, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν ἀρέσκονται στὴ φρέσκη καὶ καθαρῇ εὐαγγελικῇ τροφῇ. Καὶ ἐπειδὴ ἦσαν κίνδυνος γιὰ τὴ χριστιανικὴ ὀρθόδοξο Κοινωνία, γι' αὐτὸ καὶ τοῦ τονίζει νὰ μὲν ἄγρυπνος στὴ σκοπιά του ὁ Τιμόθεος, σύμφωνα μὲ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἀποστολὴ του, γιὰ νὰ σώσῃ τὰ πρόβατα.

Ἡ ἐπιτέλεισι τοῦ καθήκοντος ἐνὸς Ἐπισκόπου εἶναι κοπιαστικὴ, γεμάτη ταλαιπωρίας καὶ πειρασμοῦς, χωρὶς ὕπνο καὶ ἀνεσεις τοῦ τονίζει, γιὰτὶ πρέπει καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐμπεδῶνῃ στὶς καρδιὰς τῶν πιστῶν, καὶ τὴ γλυκαίνουσα τ' αὐτιά μυθολογία ν' ἀποδεικνύῃ βλαβερὰ γιὰ τὴν ψυχὴ, καὶ ἅγιον φρόνημα νὰ μορφῶνῃ καὶ νὰ σταθεροποιῇ. (Β' Τιμ. δ', 4-5). Κι' αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθῇ βέβαια πρωτίστως μὲ τὸ ζωντανὸ παράδειγμα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συγκινεῖ πολλοὺς ποῦ θέλουν καὶ τὸ μαχαῖρι τοῦ λόγου. Ἄρετή, πάλιν, ν' ἀδρανῆ δὲν θέλει ὁ Παῦλος. Εἶναι χρυσὸς ποῦ δὲν κυλᾷ στὸ ἐμπόριο, δὲν χρησιμοποιεῖται γιὰ τὰς ἀνάγκας, εἶναι χωμένος στὴ γῆ. Καὶ ναὶ μὲν «σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφήσει τὴν φωνὴν ἢ τῶν ἔργων ἐπίδειξις», ὅμως ἀπαιτεῖται καὶ ἰκανότης τοῦ δίδειν λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. (Α' Πέτρ. γ', 14). Τὸ χάρισμα τοῦ λόγου εἶναι καὶ τοῦτο λυσιτελέστατον μέσον πρὸς δικαίωσιν τῆς πίστεώς μας. Βεβαίως καὶ αἱ ὁμαδικαὶ προσευχαί, καὶ αἱ ψαλμωδία, καὶ αἱ κατανυκτικαὶ λειτουργίαι, μὲ τὸ μυστηριακὸ χαρακτῆρα τους, συγκινοῦν τὴν ψυχὴ, προκαλοῦν ἱερὸ ῥῆγος, ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἀπόκοσμη πραγματικότητα. Ἀλλὰ ποιούς ; Τοὺς πιστοὺς, τοὺς καλόγνωμους ἀνθρώπους, ποῦ δὲν ἀμβισβητοῦν τὰ δόγματα τῆς πίστεως καὶ ποῦ σ' αὐτῇ βλέπουν τὰ καταπράσινα λειβάδια τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια, ἔτσι, ξεκουράζεται. Οἱ ἄλλοι ; Οἱ πολλοί ; Μπορεῖ νὰ τοὺς τραβήξῃ ὁ πῦρ ἀγιώτερος κληρικὸς ἂν δὲν ἀνοιξῇ τὸ στόμα καὶ δὲν λαλήσῃ ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ; (Ἰωάν. στ', 6-8). Τὶ εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γράφει ὁ ἴδιος Ἀπόστολος,

(Ἐβρ. δ', 12), καὶ διδάσκει ἡ ἱστορία τῶν ἐπὶ τὰ βελτίω ψυχικῶν μεταβολῶν.

Συνεπῆς πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ ὁ Θεῖος Παῦλος γράφει στὸν Τιμόθεο, ἐν συνεχείᾳ, πὼς πρέπει νὰ κηρύξῃ τὸ λόγο, νὰ ἐπιστατῇ συνεχῶς καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς καταλληλότητος τῶν καιρῶν, νὰ ἐλέγχῃ τὴν πλάνη ἢ τὰς ἠθικὰς παρεκτροπὰς, νὰ ἐπιπλήτῃ τοὺς πιστοὺς ὅταν κἀνουν κἀτι τὸ ἄπρεπο χριστιανικῶς, νὰ παρηγορῇ κάθε θλιμμένον, κί' ὅλα αὐτὰ νὰ γίνωνται μὲ πνεῦμα μακροθυμίας καὶ μὲ κάθε τρόπο διδασκαλίας ποῦ προσιδιάζῃ στὰ ἄτομα καὶ στὰς περιστάσεις. Κί' ἂν ἐχθροὶ τῆς πίστεως ξεφυτρώσουν σὰν τὰ ζιζάνια στὸν ἀγρό, στὸ ἀμπέλι τοῦ Κυρίου, σὺ ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει ν' ἀγρυπνῆς, γράφει, γιὰ νὰ τοὺς ἀχρηστεύῃς τὰς προθέσεις, νὰ κακοπαθῆς, νὰ κἀνης ἔργον εὐαγγελιστοῦ καὶ νὰ ὀλοκληρώνης τὴν ὑπηρεσία σου στὸ Χριστό. Αὐτὰ γράφει στὴν περικοπῇ τῆς ἡμέρας μὲ τὴν προσθήκη, ὅτι βλέπει νὰ πλησιάζῃ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἐδῶ στὸν κόσμον. Ἐκεῖνο ποῦ ἐπὶ πλέον εἶναι διδακτικώτατο τόσο γιὰ τὸν Τιμόθεο ὅσο καὶ γιὰ κάθε ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἡ τελευταία του περικοπῇ. Μὲ ἀνανεπαυμένη τῇ συνείδησί του ὅτι ἐξετέλεσεν ἐν μέσῳ τῶσων θλίψεων καὶ στενοχωριῶν τὸ καθήκον του, ὡς Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ, σημειώνει : «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ ἀλλὰ πᾶσιν τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.» (Β' Τιμ. δ', 7-8). Ποιὸς ἀπὸ μᾶς τοὺς νεωτέρους πνευματικὸς ἀνθρώπους ποῦ δεχτήκαμε στὸν ὄμο μας τὸ βαρὺ φορτίο τοῦ ἀξιώματος καὶ τὴν εὐθύνη τοῦ καθήκοντος θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια τοῦ Παύλου ; Τί πίστις χρειάζεται, τί καμίνι φλογερὸ ἀγάπης πρὸς τὸ Χριστό, τί ἀγιότης βίου, ν' ἀνεβῆ κανεὶς τὰ σκαλοπάτια τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου, δὲν ἀπαιτεῖται μαντικὴ ἰκανότης παρὰ ἡ μελέτη τῶν ἐπιστολῶν του. Σήμερα μάλιστα ποῦ ἀλληλογορονθοκοποῦνται τόσα συστήματα τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ποῦ διασταυροῦνται τόσες ἐξ ἀντιθέτου διαφορτικῆς ἰδέες, ποῦ ἀλληλοδᾶκνονται τόσες θρησκευτικῆς αἱρέσεις καὶ ποῦ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ξεσκεπάζει τὰ ἐρείπια τῆς ψυχῆς, ἐπιβάλλεται νὰ ὀργανωθῇ ἡ στρατιὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀναζητηθοῦν φλογερόψυχοι ἄνδρες καὶ μεγάλα ἠθικὰ ἀναστήματα, ποῦ θὰ τεθοῦν ἐπικεφαλῆς αὐτῆς τῆς στρατιᾶς, γιατί ὅπως ὁ Ἀπόστολος τονίζει : «Ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἐνδύσασθαι τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς, στῆναι πρὸς τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευ-

ματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανόις» (Ἐφεσ. στ', 10-12). Μόνον μὲ τέτοιο ὄπλισμὸς μπορεῖ κανεὶς, Ἐφεσ. στ, 13-20, προσωπικῶς μὲν νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὸ κληρονομικὸ κακὸ ποῦ τὸν παιδεύει, καὶ ἄξι ο ς τῆς ἀποστολῆς του, ἂν εἶναι πνευματικὸς ταγός, ν' ἀναδειχθῆ. Τ' ἀξιιώματα, ποῦ ἡ ταμιουῶχος τῆς Χάριτος Ἐκκλησία μας δίνει, μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὸ σωσμὸ ἢ στὴν καταστροφή. Εἶναι τὸ σπαθὶ ποῦ φρουρεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ μαχαῖρι ποῦ θανατώσει ψυχὰς. Ἡ τιμητικὴ διάκρισις ποῦ μᾶς γίνεται ἀπὸ τὸ Θεό, μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας μας, πρέπει νὰ μᾶς ὑπενθυμίζῃ ἐντονώτερα τὸ καθῆκον μέρχις ὅτου κλείσωμε τὰ μάτια καὶ παραδώσωμε τὴν ἱερὰ παρακαταθήκη. Εἶναι ἰσχυρὸς μαγνήτης ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ Παύλου ποῦ γράφει : «Μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καγὼ Χριστοῦ.» (Α' Κορ. ια', 1). Κανεὶς δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ προβάλῃ λόγους ἀδυναμίας στὸν ὠραῖο ἀγῶνα, τῆ στιγμῆ ποῦ ἔχει μπροστά του τ' ἀνθρώπινα πρότυπα τῶν Ἀποστόλων καὶ μάλιστα τοῦ Παύλου, μὲ τὴν πληθωρικὴ ὀρησκευτικὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι του. Σκάνδαλα, ἀδράνεια, ἀδιαφορία, ζωὴ ὑλιστικὴ, δὲν θὰ ὑπάρξουν στὸ λεξικὸ τῆς ζωῆς μας, ἀρκεῖ νὰ θυμηθοῦν οἱ μὲν λαϊκοὶ πιστοὶ τὸ βάπτισμά τους, ἔμεῖς δὲ οἱ κληρικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἐργάται τοῦ λόγου, καὶ τὸν ἱερὸ ὄρκο πρὸ τοῦ Ἁγίου Θουσιαστηρίου. Αἱ ὑποθήκαι καὶ παραινήσεις τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεο, εἶναι περισσότερο τοῦ ἀμέσου ἐνδιαφέροντός μας ὡς κληρικῶν ποῦ ἐδεχθήκαμε τὴ διαδοχὴ, τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν εὐθύνῃ χωρὶς καταναγκασμὸ, μὲ τὴν ὑπόσχεσι πὸς ἡ παρακαταθήκη θὰ τηρηθῆ ἄσπιλος καὶ ἀμόλυντος μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου. (Α' Τιμ. στ', 14).

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αΐδεσιμωτάτους Ἰωάννην Παπαϊωάννου, Ἑλληνόκα-
στρον, Γεώργιον Παπαθεοδώρου, Αἴγινα, Κων. Α. Κοτσώ-
νην, Ἡλιούπολιν, Ἐνταῦθον, Μιχ. Καμαρίτην, Ἀνώγεια, Ἀντ-
ώνιον Κουβίδων, Τυλισόν Μαλεβυζίου, Παπαβασίλειον Πα-
νουργιᾶν, Ἰ. Ν. Εἰσοδ. Θεοτόκου Λεβαδείας, Νικόλαον Παπα-
βασιλείου, Φλάμπουρα. Αἱ ἐπιστολαὶ σας διεβιβάσθησαν ἀρμοδίως.
Ἀπαντήσεις ἐπ' αὐτῷ θὰ ἔχετε ἐν καιρῷ. Ἦδη προηγούνται ἀπορίαι πολλῶν
ἀναγνωστῶν μας ἐφημερίων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης,
Τὸ ἔργον τοῦ Ε.Ο.Χ.Α.—Τοῦ Ἀγίου καὶ Μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεο-
λόγου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ὁ περὶ ἱερωσύνης λόγος.—Ἀρχ. Νικοδήμου
Γκατζιρούλη, Ἱεροκήρυκος Ἰ. Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν, Τὸ εἰκονοστάσιο.—
Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἰ. Χρυσόστομο, Ἡ φαῦλη προαίρεση ἢ πη-
γὴ τῆς ἁμαρτίας. Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη.—Ἀρχ. Φιλαρέτου
Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Ἰ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ἡ χαρὰ κατὰ τὸν
Ἀπόστολον Παῦλον.—Ἀρχ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου, Πλειότερον καὶ
καθαρώτερον Φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας.—Θρησκευτικὲς καὶ ἠθικὰς μελέ-
τες τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Αἰγίνης «Γνώρισε τὸν ἐαυ-
τό σου». Ἀπόδοσις Θεοδόση Σπεράντσα.—Βασ. Ἡλιάδης, Μιά μυσταγω-
γικὴ τελετὴ ἐνὸς γυναικείου κόσμου, ποῦ ἔφερε τὴν ἀναπόλησι μιᾶς ὡ-
ραίας ἐποχῆς.—Φ. Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπο-
ρίαις.—Βασ. Μουστάκη, Ἡ Γένεσις.—Ἀρχ. Χριστοφόρου Καλύβα, Κυ-
ριακοδρόμιον ἐπὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ ἐνιαυτοῦ.—Εἰδήσεις τοῦ TAKE.—
Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὀδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλέφ. 227.689.

Τύποις : ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὀδὸς Μενάνδρου 4, Ἀθῆναι — Τηλέφ. 311.121.

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἰασιωνίδου 22, Σούρμενα